

НАЙ-ИЗВЕСТНИТЕ ДАО ПРИТЧИ

道

道

道

三

壽

ДАО ПРИТЧИ

chitanka.info

Казват, че конфуцианството е „връхната дреха“ на китайците, а даоизмът — неговата душа. Дао — това е философия, събрала в себе си мъдростта и хармонията на природата. Нейният основен принцип уей (не-действие) е подход към живота чрез ненамеса, следване на естествения ход на нещата без коригиране и оценъчен елемент. Даоистите смятали, че всички концепции за подобряване на света са в действителност вредни, тъй като по този начин се нарушават хармонията и равновесието, присъщи на всяко нещо под слънцето. По този начин нарушеното равновесие вътре в нас се отразява върху равновесието в природата, както и обратното. Защото всичко в природата е взаимосвързано и произтичащо едно от друго.

Докато западният начин на мислене изисква светът и човешката природа да бъдат подобрили и променени, Дао разширява съзнанието ни и ни помага да видим света в цялото му многообразие. Вече не съдим, не се страхуваме и не отричаме, а с отворени сетива се отдаваме на „непоносимата лекота на битието“...

СЕЛЯНИНЪТ И ЛИСИЦАТА

Веднъж лисицата се влюбила в един селянин. Отишла при него и му се обяснила в любов, а той ѝ отговорил, че не може да я обича, защото е женен.

— Ти си глупак, — казала лисицата. — Жена ти е зла, свадлива, немарлива и грозна, не те обича и отдавна иска да се отърве от теб.

— Е, какво да се прави, — отвърнал селянинът, — така ми било писано.

Така разговорът свършил...

Лисицата откраднала един голям котел, напълнила го с вода и го поставила да ври на едно кръстовище. Наблизо минала жената на селянина и попитала:

— Какво вариш тук, лисицо, лиске?

— От всички страни на света събрах богатство, късмет, щастие и здраве, — отвърнала лисицата, — варя от тях вълшебна отвара. Който се изкъпе в нея, ще стане най-богат и най-щастлив от всички.

— А ако аз се изкъпя, — попитала коварната жена, — ще стана ли най-красива, най-богата и най-щастлива?

— Разбира се, че ще станеш, — отговорила лисицата, — но аз приготвям отварата за себе си и няма да позволя на никого да я докосне.

— А готова ли е отварата? — попитала жената.

— Отдавна е готова, — казала лисицата. — Ей сега ще си сваля кожата и ще вляза в котела.

Лисицата не успяла да довърши думите си, когато жената на селянина рипнала в котела и се сварила. А лисицата, без много да се бави, ѝ смъкнала кожата и се облякла в нея. После обърнала муцуна на изток и започнала да мърмори заклинания, едно от друго по-дълги. Слънцето не се било скрило зад върховете на дърветата, когато лисицата се превърнала в прекрасно момиче, което приличало на жената на селянина толкова, колкото дъщерята красавица на уродлива майка. Прибрал се селянинът вкъщи, а на прага го посрещнала с

поклон млада жена. Влязъл вътре, а там всичко било прибрано, никъде нямало прашина, застлано с коприна, а в сандъците проблясвали златни и сребърни монети. Селянинът се удивил и се зарадвал, но не дал вид. Хапнал малко и легнал с младата си жена. Така си живели доволно и щастливо цяла година, но в една дъждовна есен на вратата им почукал странстващ даос и помолил да го пуснат да пренощува. Селянинът го приютил, на сутринта излязъл да го изпрати, а гостът му казал:

— Ти знаеш ли с кого делиш леглото, покрива и храната си?

Селянинът се усмихнал и попитал:

— А ще стане ли животът ми по-добър от това знание?

Даосът се замислил, поклатил глава и си тръгнал по пътя, без да каже нищо.

ЖЕСТОКАТА ВЛАСТ

Веднъж Конфуций минавал покрай една планина. Някаква жена плачела силно над един гроб. Конфуций се поклонил почтително и се заслушал в риданията ѝ. А после изпратил при жената един свой ученик, за да я попита:

— Толкова силно се измъчвате, изглежда това не е първото ви нещастие?

— Така е, — отговорила жената. — Преди време тигър уби свекър ми. Пак тигър погуби мъжа ми. А сега тигър разкъса сина ми.

— Защо не напуснете това място? — попитал Конфуций.

— Тук властта не е жестока, — отвърнала жената.

— Запомни това, младежо, — казал Конфуций. — Жестоката власт е по-свирепа от тигър.

ОГЛЕДАЛОТО

Преди много, много години един цар построил прекрасен дворец. В него имало милиони огледала. Абсолютно всички стени, подове и тавани на двореца били покрити с огледала.

Веднъж в двореца влязло едно куче. Огледало се и видяло около себе си стотици кучета. Като всяко разумно куче, то се озъбило, за да се защити от тези, които го обкръжавали. В отговор всички те се озъбили. Кучето заръмжало, другите кучета веднага отвърнали със същото.

Сега кучето било убедено, че животът му е в опасност и започнало да лае. Напрегнало всичките си сили и залаяло особено отчаяно. Но в същия миг хилядите кучета също залаяли. И колкото повече лаело то, толкова по-силно му отвърщали те.

На сутринта открили нещастното куче мъртво. А в двореца нямало никого, само милиони огледала. Никой не се бил с кучето, нямало и кой да се бие, но то видяло себе си в огледалата и се изплашило. Когато влязло в битка, отраженията в огледалата направили същото. Кучето умряло в битката с милионите си отражения, които го заобикаляли.

Ако вътре във вас няма никакви препятствия, не може да има никакви препятствия и навън, нищо не може да застане на пътя ви. Такъв е законът.

Светът е само едно отражение, едно огромно огледало.

ЛЮСПИЦИ ОТ ДУШИТЕ НА ДРЕВНИТЕ ХОРА

Цар Хуангун четял книга в своя дворец, а на входа на двореца коларят Бян поправял едно колело. Бян оставил чука и длетото, влязъл в залата и попитал:

— Простете за любопитството, какво четете господарят?

— Слова на мъдреците, — отвърнал Хуангун.

— А живи ли са още тези мъдrecи? — попитал коларят.

— Не, умрели са отдавна.

— Значи това, което четете господарят, са само люспици от душите на древните хора.

— Как смееш ти, простият колар, да коментираш книгата, която аз — единственият сред хората — чета? Ако имаш какво да кажеш — говори, а ако не успееш да се оправдаеш, ще заповядам да те обезглавят!

— Вашият слуга съди за това по своята работа, — отговорил коларят. — Ако работя, без да бързам, не ми е трудно, но колелото излиза недостатъчно здраво. Ако твърде много бързам, ми става трудно, и колелото не приляга. Ако не бързам, но и не се бавя, ръцете ми сякаш работят сами, а сърцето им откликва. Не мога да опиша това с думи. Тук има някаква тайна, която не мога да предам дори на собствения си син, а и той не би могъл да я приеме от мен. Ето защо, след като работя вече 70 години и съм доживял дълбока старост, аз все още правя колела. Така и древните хора сигурно са умрели, без да разкрият тайните си. Излиза, че това, което четете, са люспици от душите на древните!

КОНФУЦИЙ И „БЪЛХИТЕ“

Дзъ Юй представил великия китайски философ Конфуций на сунския министър. Когато Конфуций се отдалечил, Дзъ Юй влязъл при велможата, за да узнае неговото мнение за госта.

— След като видях Конфуций, — казал министърът, — вие вече ми се струвате съвсем дребен, като въшка или бълха. Днес ще го представя на господаря.

И тогава Дзъ Юй, опасявайки се, че господарят ще възвеличае прекалено Конфуций, казал на министъра:

— Когато господарят се запознае с Конфуций, вие също ще му заприличате на въшка или бълха!

И министърът се отказал от намерението си.

ЗАЩО ДА СЕ ТРЕВОЖА?

Един писар не можел да яде и да спи от притеснение, че Небето ще пропадне, а Земята ще се продъни — и той няма да има къде да живее. Тези притеснения разтревожили негов познат, който започнал да му обяснява:

— Защо се опасяваш, че Небето ще пропадне? Нали то е огромно натрупване на въздух. Ти живееш, дишаш и действаш в това небе.

— Но ако Небето наистина е струпване на въздух, не трябва ли тогава слънцето, луната, планетите и звездите да паднат? — попитал писарят.

— Слънцето, луната, планетите и звездите са просто част от въздуха, която блести. И дори да паднат, не биха причинили вреда никому.

— А ако Земята се продъни?

— А откъде ти хрумна, че ще се продъни? Нали Земята е натрупване на твърда маса, която запълва четирите пустоти. И няма място без твърда маса. Ти стоиш, ходиш и действаш на Земята.

Като чул това, писарят се успокоил и много се зарадвал. Неговият познат също се успокоил и се зарадвал.

Когато разказали това на учителя Мо, той се усмихнал и казал:

— Дъгата — единична и двойна, облаците и мъглата, вятърът и дъждът, годишните времена — тези натрупвания на въздух образуват Небето. Планините и хълмовете, реките и моретата, металите и камъните, огънят и дървото — тази натрупвания на твърда маса образуват Земята. Нима този, който знае, че Небето е натрупване на въздух, а Земята — натрупване на твърда маса, може да каже, че те не се разрушават? Нали в пространството Небето и Земята са дребни, най-голямото от тях е безкрайно и неизчерпаемо. И е очевидно, че опасността от тяхното разрушение се отнася към твърде далечното бъдеще, но би било невярно и да се твърди, че те не се разрушават. Доколкото Небето и Земята не могат да не се разрушат, те непременно

ще се разрушат. И нима няма да възникне опасност, когато дойде времето на тяхното разрушение?

Чувайки това, Лао Дзъ се усмихнал и казал:

— Тези, които твърдят, че Небето и Земята се разрушават, грешат. Тези, които смятат, че Небето и Земята не се разрушават, също грешат. Дали се разрушават, или не — не мога да знам. Не е работа на живия да знае какво е да си мъртъв, а и мъртвият не знае какво е да си жив. Идващите не познават заминаващите, а те на свой ред не познават идващите, така че защо да се тревожа и да мисля за това ще се разруши ли Небето, или не?

СМЪРТТА НА ПЕПЕРУДАТА

Веднъж синът на пастира отишъл, плачейки, при Мъдрата свиня.

— Без да искам, убих една пеперуда, — изхлипало детето, — а мама ми каза, че да се отнеме чуждият живот е голям грях.

— Наистина е така, — важно отговорила Свинята, — но е грях само когато убиваш, без да е наложително, и изпитваш удоволствие от това. Милиони пеперуди умират всеки ден в клюновете на птиците или от лошото време, но малцина страдат за тях, това е естественият ход на нещата.

— Но гласът на майка ми сякаш е вътре в мен и непрекъснато ме укорява, — възразило момчето.

— Какво толкова, обясни му всичко и му кажи, че не е прав, — посъветвала го Мъдрата Свиня.

Озадаченото момче прошепнало нещо под носа си, лицето му грейнало в усмивка и се затичало нанякъде, като от радост дори забравило да благодари на Мъдрата Свиня за съвета.

— Хората наистина са майстори в това да си създават неприятности, за да могат после да се отърват от тях с радост — промърморила Свинята и като помислила, добавила, — и все пак жалко за пеперудата, защото тя също е била нечия приятелка...

ПОЛЕЗНО И БЕЗПОЛЕЗНО

Творящия Благодат казал на Джуан Дзъ:

— Ти постоянно говориш за безполезното.

— С този, който е познал безполезното, може да се говори и за полезното, — отвърнал Джуан Дзъ. — Та нали и земята е голяма и широка, а човекът я използва само в рамките на големината на стъпалото си. А полезна ли е на човека земята, когато до краката му му копаят гроба?

— Безполезна е, — отговорил Творящия Благодат.

— В такъв случай, — казал Джуан Дзъ, — вече ти е ясна и ползата от безполезното.

ЗАЩО ДА ПРЕДПОЧИТАМЕ ЧЕРВЕИТЕ?

Джуан Дзъ лежал на смъртния си одър, а учениците се готвели да му направят тържествено погребение. Джуан Дзъ казал:

— Небето и Земята ще ми бъдат вътрешен и външен ковчег, слънцето и луната — нефритени дискове, звездите — бисери, а всичко останало — погребални дарове. Какво липсва на такова погребение? Какво можете да добавите?

— Но ние се страхуваме, — отвърнали учениците, — че ще ви изкълват враните и гарваните, учителю.

Джуан Дзъ казал:

— На земята ще ме изкълват те, а под земята ще ме изядат червеите. Защо да предпочитаме червеите?

СРЕЩАТА НА КОНФУЦИЙ И ЛАО ДЗЪ

Лао Дзъ живеел в една планинска пещера. За неговата чудатост се носели легенди. Конфуций се отправил да го посети. Учениците останали да го чакат на входа на пещерата. Когато излязъл, целият треперел. Те го попитали:

— Какво стана?

— Знам, че птицата лети, животните бягат, а рибата плува. Можеш да хванеш бягащото в капан, плуващото — в мрежа, а летящото да удариш със стрела. Що се отнася до дракона, не зная как може да се залови! Той не е човек, а дракон!

Даже учениците на Лао Дзъ били потресени, защото Конфуций бил много по-възрастен, в двореца го уважавали. И това, как се отнесъл с него Лао Дзъ, било просто оскърбително. Но не за Лао Дзъ! Той бил прост човек, не високомерен, не смирен, просто чист човек. И ако тази негова чистота и обикновеност така силно наранили Конфуций, какво можел да направи той?

Лао Дзъ бил чисто огледало, в което се отразявало всяко несъвършенство. Учениците попитали Лао Дзъ:

— Какво направихте?

— Не съм правил нищо, просто отразявах! — отвърнал той.

Когато Конфуций погледнал Лао Дзъ в очите, разбрал, че е невъзможно този човек да бъде излъган. Конфуций се опитал да започне разговор за „висшия човек“, но Лао Дзъ се разсмял и казал:

— Никога не съм виждал нещо „висше“ или „низше“. Човек си е човек точно както дървото си е дърво. Всички участват в едно и също съществуване. Няма висши и низши, това са глупости.

Тогава Конфуций попитал какво става с човека след смъртта.

— Вие живеете, но нима можете да кажете какво е животът? — попитал го в отговор Лао Дзъ.

Конфуций се смутил, а Лао Дзъ продължил:

— Вие не познавате този живот, в който се намирате сега. И вместо да се занимавате с него, се насочвате към отвъдния.

КЪДЕ Е ДАО?

Учител от Източното предградие попитал Джуан Дзъ:

— Къде се намира така нареченият Път?

— Навсякъде, — отвърнал Джуан Дзъ.

— Дайте ми пример, за да мога да ви разбера.

— В нравките.

— А още по-ниско?

— В плявата.

— А още по-ниско?

— В керемидата.

— А най-ниско?

— В урината и изпражненията.

Учителят от Източното предградие замълчал.

— Вашите въпроси, учителю, разбира се, не бяха достойни за същността, — казал Джуан Дзъ. — За да стигнете пътя, вие питате точно като на пазара, както ритат свинята, за да проверят колко е тлъста: колкото по-ниско, толкова по-ясно. Но не е задължително да ви се дава пример — пътят не заобикаля нищо. Истинският Път е такъв, думите за великото също са такива. Има три думи: „джоу“, „биен“, „сиен“. Те звучат различно, но същността е една, обозначават едно и също — „навсякъде“. Ако се опитаме заедно да вървим из двореца „Никъде“, и разсъжденията за единството на общото няма да имат край и граници. Ако се опитаме заедно с Бездействието да станем прости и спокойни, безстрастни и чисти, хармонични и празни! Мисълта ми би се откъснала от всичко, би отишла къде ли не, нямаше да знае граници, би си тръгвала и би се връщала, не би знаела къде да спре. И аз бих си тръгвал и бих се връщал, не знаейки къде ще свърши тя, бродил бих из необятните пространства, бих влязъл в областта на великото знание и нямаше да знам как да го изчерпя. Веществото във вещите не е ограничено от тях, но самите вещи имат граници. Пределът на безпределното — това е безкрайността на крайното. Говорим за пълното и празното, за увяхването и за смъртта. За пътя пълното не е

пълно, празното не е празно. Началото и краят за него не са начало и край.

ВИСОКАТА СТЕНА

При един ученик на Конфуций дошли селяни и му казали:

— Ти си толкова мъдър и говориш така ясно, не като тоя свадлив Конфуций!

А ученикът отвърнал:

— Мъдростта е като стена. Моята стена е ниска и вие виждате какво става зад нея, а стената на Конфуций е висока и не можете да видите нищо. Ако искате да разберете какво става зад неговата стена, първо постройте своя, от която да можете да гледате.

ГОЛЯМАТА ПТИЦА

Джуан Дзъ прескочил оградата, за да се разходи из едно изоставено гробище, когато от юг долетяла странна птица: крилата ѝ имали размах три-четири лакътя, очите ѝ били огромни. Прелитайки, тя пернала Джуан Дзъ по челото и кацнала в една кестенова горичка.

— Каква птица! — удивил се Джуан Дзъ. — Крилата ѝ са големи, а не отлита, очите ѝ са грамадни, а не вижда.

Той бързо я последвал, като държал в готовност арбалета си. Но като се приближил, забелязал как една цикада, наслаждавайки се на сянката, е забравила за самата себе си; как един скакалец, който се промъквал незабелязано, се нахвърлил върху нея и взрян в пляката, забравил самия себе си; как след това странната птица хванала и цикадата, и него и гледайки пляката, забравила за самосъхранението си.

— Ах! — възкликнал опечален Джуан Дзъ. — Различните видове си навличат беди един на друг; вещите, разбира се, се погубват една друга.

Хвърлил арбалета, обърнал се и си тръгнал, но в този момент го хванал горския и се поискал да го глоби.

Като се върнал у дома, Джуан Дзъ не излизал от вкъщи три луни.

— Учителю, защо толкова дълго не излизахте? — попитал ученикът Лан-Це.

— Запазвайки телесната си форма, бях забравил самия себе си, — отговорил Джуан Дзъ. — Толкова дълго наблюдавах мътната локва, че се изгубих в чистия извор. При това моят учител ми казваше: „Като отидеш при подлеца, ще следваш подлец“. Разхождах се из изоставеното гробище и забравих за себе си. Една странна птица ме удари по челото и отлетя в кестеновата горичка, забравила истинното. После горският ме помисли за браконьер. Ето защо не излизах от вкъщи.

БОЙНИЯТ ПЕТЕЛ

Учителят Дзин Син отглеждал боен петел за царя. Минали десет дни и господарят попитал:

— Готов ли е петелът за битка?

— Още не. Ходи наперен, а и често изпада в ярост, — отвърнал Дзин Син Дзъ.

Минали още десет дни и царят задал същия въпрос.

— Още не, — отвърнал Дзин Син Дзъ. — Продължава да се нахвърля на всяка сянка и подскача при всеки звук.

Минали още десет дни и царят отново попитал как върви обучението на петела.

— Още не е готов. Гледа гневно и все се опитва да си покаже силата.

След още десет дни царят отново попитал готов ли е петелът.

— Сега е почти готов, — отвърнал този път Дзин Син Дзъ. — Дори ако наблизко изкрещи друг петел, той не трепва. Ако го погледнеш отдалече, изглежда като издялан от дърво. Жизнената му сила е достигнала съвършенство. Другите петли няма да посмеят да приемат предизвикателството му. Щом го зърнат, ще се обърнат и ще побегнат.

И АЗ ЩЕ ВЛАЧА ОПАШКА В ПРАХОЛЯКА!

Джуан Дзъ ловял риба в реката, когато владетелят на Чу изпратил при него двама свои велможи с послание. В него се казвало:

— Искам да ви възложат бремето на държавните дела.

Джуан Дзъ не пуснал въдицата и дори не обърнал глава, само отговорил:

— Чувал съм, че в Чу има свещена костенурка, която е умряла преди три хиляди години. Владетелят я увил в тънка коприна, скрил я в сандъче, а сандъчето поставил в храма на предците си. Какво би предпочела тази костенурка: да бъде мъртва и да се кланят пред костите ѝ, или да бъде жива, дори да ѝ се налагаше да влачи опашката си в прахоляка?

Двамата велможи отвърнали:

— Разбира се, тя би предпочела да е жива, дори да ѝ се налага да влачи опашка в праха.

— Махайте се тогава! — възкликнал Джуан Дзъ. — И аз предпочитам да си влача опашката!

ПОЗИЦИИТЕ НА ВЪЗПРИЯТИЕТО

Правилността и неправилността на каквото и да е зависят от ситуацията.

В съответната ситуация нищо не може да бъде неправилно.

Извън съответната ситуация нищо не може бъде правилно.

Това, което е вярно в един случай, е невярно в друг.

Това, което е неправилно за една ситуация, не е задължително неправилно за друга.

ПРИЧИНАТА ЗА ТОЧНОСТТА

Лао Дзъ се учел да стреля. Улучил целта и поискал напътствие от Стража на Границите. Стражът на Границите задал въпроса:

— Знаеш ли защо улучи целта?

— Не зная.

— Значи още не си овладял изкуството. Лао Дзъ си тръгнал и се упражнявал още три години, преди да се върне. Стражът на Границите попитал:

— Знаеш защо улучи целта?

— Зная, — отговорил Лао Дзъ.

— Сега вече си овладял изкуството! Пази го и не забравяй! Постъпвай така, когато изучаваш не само стрелбата, но и самия себе си и царството. Защото мъдрият човек познава не съществуването и смъртта, а техните причини.

ЧОВЕКЪТ СИ Е ЧОВЕК

Лао Дзъ и неговото учение силно безпокоели Конфуций. Веднъж Конфуций, който бил по-възрастен от Лао Дзъ, решил да го посети и очаквал, че ще получи дължимите почести. Но Лао Дзъ седял, когато Конфуций влязъл при него. Той дори не се изправил да го поздрави, не казал: „Заповядайте, седнете“. Изобщо не обърнал особено внимание. Конфуций се вбесил: „Що за Учител е това?!“ И попитал:

— Вие не спазвате ли добрия тон?

Лао Дзъ отговорил:

— Ако искате да седнете, седнете; ако ви се стои прав, стойте. Кой съм аз, та да ви казвам какво да правите? Това си е вашият живот. Аз не се бъркам.

Конфуций бил потресен. Опитал се да започне разговор за висшия човек. Лао Дзъ се разсмял:

— Никога не съм виждал каквото и да е „висше“ или „низше“. Човекът си е човек, както дървото си е дърво. Всички участват в едно и също съществуване. Няма висши или низши. Това са пълни измишльотини.

ИЗКУСТВОТО НА КРАЖБАТА

В царство Ци живял един богаташ. При него дошъл бедняк от царство Сун и помолил да му разкрие тайната на забогатяването. Богаташът казал:

— Аз овладях изкуството на кражбата. Когато започнах да крада, първата година просто се изхранвах, от втората година ми остана печалба, а на третата постигнах пълно охолство. И оттогава раздавам милостиня на бедните.

Беднякът много се зарадвал, но разбрал само думата кражба, а не начинът на крадене. И започнал да прескача огради, да разбива врати и да граби каквото му попадне. Скоро го хванали и го осъдили на каторга за кражба, конфискували и имуществото, което имал преди.

Беднякът помислил, че богаташът го е измамил и един ден отново се върнал при него.

— А ти как краде? — попитал го богаташът. И беднякът му разказал всичко.

— О! — възкликнал богаташът. — Сгрешил си начина на кражбата! Сега ще ти разкажа.

Аз разбрах, че небето дава годишните времена, а земята — реколтата. И започнах да крада от небето времето и от земята — реколтата; влагата от облаците, недрата на планините, за да посея семена за себе си, да отгледам зърно, да си направя ограда и да си построя къща. По време на суша крадах диви животни и птици, от водата крадах риба и костенурки. Нима това ми е принадлежало? Откраднал съм всичко. Нали и семената, и зърното, и дърветата, рибите птиците и костенурките са родени от природата. Крадох от природата и се измъкнах ненаказан. Но нали златото, бисерите, нефритът, хлябът и коприната също са от природата? Те са събрани от човека! Как да упрекнем тези, които са те осъдили, ако си крал?

Беднякът се объркал, решил, че богаташът отново го е излъгал и отишъл при Преждевременно родения от Източното предградие за съвет. Той му отговорил така:

— Нима самото ти тяло не е откраднато? За да се създаде живот и тяло за теб, са откраднати обединените сили на Ин и Ян, не можеш да не крадеш външни неща! Небето, земята и неизброимо много неща наистина са неотделими едно от друго. Този, който мисли, че ги владее, се заблуждава. За богаташа кражбата е общият път, затова се е измъкнал невредим, твоята кражба е лично желание, затова си си навлякъл наказание. Заграбването на общото и частното е също толкова грабеж, колкото и загубата на общото и частното. Общото в общото и частното в частното — такова е естеството на Небето и Земята. Нима този, който познава природата, би нарекъл някого крадец?!

МОМЕНТЪТ НА ЗАБРАВАТА

Хуадзи от рода Ян-Ли в царство Сун загубил паметта си в зряла възраст. Можел да получи подарък сутринта и да забрави за него до вечерта; да подари нещо вечерта и на сутринта да не помни. На улицата забравял да се движи, а у дома — да седне. Днес не можел да си спомни какво е станало вчера, а утре — какво е станало днес.

Семейството му се притеснило и поканило един гадател, за да предскаже бъдещето на Хуадзи, но безуспешно. След това поканили един шаман, за да извърши обред за връщане на паметта, но и това не помогнало. Повикали лекар, за да го излекува, но и той не се справил.

Имало един конфуцианец от Лу, който си предложил услугите и заявил, че може да помогне. Жената и децата на Хуадзи му обещали за награда половината от своето богатство.

Конфуцианецът им казал:

— Ясно е, че това е заболяване, което не може да бъде предсказано с хексаграми и предсказания, не може да бъде повлияно с благотворни молитви, не може да бъде излекувано с лекарства и игли. Ще се опитам да преобразувам ума му, да изменя мислите му. Има надежда, че това ще го възстанови.

После конфуцианецът се опитал да съблече Хуадзи, а той търсел дрехите си; опитал се да го изтощи чрез глад, и той търсел храна; опитал се да го затвори на тъмно, и той търсел път към светлината.

Конфуцианецът останал доволен и казал на синовете му:

— Болестта е излечима, но изкуството ми е пренесено тайно от поколения, не трябва да се разкрива на непосветени. Затова ще остана с него насаме в стаята за седем дни.

Те се съгласили — и никой не разбрал, какви методи е използвал конфуцианецът, но болестта една сутрин изчезнала.

Когато Хуадзи се събудил, бил много зъл. Изпъдил жена си, наказал синовете си, погнал с копие конфуцианеца.

Властите на Сун го арестували и поискали да узнаят причината.

— По-рано, когато забравях, — казал Хуадзи, — за мен нямаше граници, не забелязвах съществува ли небето и земята. Сега внезапно си спомних — всички беди и преодоляването им, печалбите и загубите, радостите и тъгите, любовта и омразата на двадесет-тридесет изживени години.

Пред мен има хиляди преплетени нишки. Страхувам се, че всичките тези беди и преодоляването им, печалби и загуби, радости и скърби, любов и омраза ще дойдат и ще поразят сърцето ми. Ще намеря ли отново момента на забравата?

НЯМА НИЩО ПО-ХУБАВО ОТ ПРАЗНОТАТА

Някой попитал учителя Лие:

— Защо цениш пустотата?

— В пустотата (сун) няма нищо ценно, — отговорил Лие Дзъ и продължил. — Работата не е в името. Няма нищо по-хубаво от покоя, няма нищо по-хубаво от празнотата. В покоя, в празнотата откриваш своето жилище, в стремежа да вземеш губиш жилището си. Когато нещата са се объркали, няма да върнеш миналото с игра на милосърдие или на справедливост.

КАК МОЖЕТЕ ДА СЪДИТЕ?

В едно село живял старец, който бил много беден, но всички императори му завиждали, защото имал прекрасен бял кон. Никой досега не бил виждал кон с подобна стойка, сила и ненагледна красота... Животното било великолепно! Императори предлагали на стареца да му дадат каквото си пожелае за коня, но той им отвърщал: „За мен той не е кон, а личност, кажете ми, моля, как да продам една личност? Той е мой приятел, а не собственост. Как да продам приятеля си?! Това е абсурд!“ И макар да бил много беден, а изкушението да продаде коня — голямо, все пак старецът не го продал.

И ето, една сутрин човекът влязъл в обора и не открил коня си там. Цялото село се струпало и всички един през друг завикали: „Ти си глупак! От самото начало беше ясно, че един хубав ден ще ти откраднат коня! Такъв бедняк да държи това съкровище! По-добре да го беше продал! Можеше да вземеш за него каквото поискаш, императорът щеше да ти даде! А сега къде ти е конят? Каква беда!“

Старецът казал: „Е, не прекалявайте! Кажете просто, че коня го няма тук. Това е фактът, всичко останало са разсъждения. Щастие, беда... Откъде знаете? Как можете да съдите?“

Хората казали: „Стига, старче! Може да не сме философи, но не сме и глупаци. Конят ти е откраднат и това със сигурност е беда!“

Старецът отговорил: „Мислете каквото искате, а аз ще се придържам към факта, че конюшнята е празна. Не мога да знам дали това е щастие или беда, защото това е твърде дребна случка. Кой знае какво ще стане по-нататък?“

Хората решили, че се е побъркал от мъка, и му се присмели. Отдавна го подозирали, че не е в ред: всеки друг на негово място отдавна би продал коня и би заживял царски. А той и на старини работел като дървар: ходел в гората, цепел дърва, събирал съчки, продавал ги и едва свързвал двата края. Сега станало ясно, че наистина е луд.

Но след петнадесет дни се оказало, че конят не е бил откраднат, а е избягал в гората. Върнал се, но със себе си водел дванадесет диви коня. Хората отново се събрали и завикали: „Да, дядо, ти беше прав! Ние сме глупците! Това е истинско щастие! Прости ни обидите!“

Старецът отвърнал: „Ама какво ви става! Конят се върна, доведе още коне — и какво от това. Недейте да съдите! Кой знае щастие ли е това или беда?! Това също е една малка случка. Като не знаете цялата история, защо съдите? Нима можете по една страница да разберете каква е цялата книга? Можете ли да прочетете само едно изречение и да знаете какво пише на цялата страница? Дори една дума не знаете! Животът е безкраен океан, добре, сигурно знаете една буква от цялото, но не можете да съдите по нея. Никой не може. Щастлив съм, че не съдя. А сега си вървете и не ми пречете, за бога!“

Хората не му възразили — а ако излезел прав отново? Затова замълчали, макар че дълбоко в душите си разбирали, че връщането на коня, при това с такова стадо, си е приказно щастие! Само да поискаш и можеш да ги продадеш и да спечелиш повече пари, отколкото можеш да заработиш за цял живот!

Старецът имал един-единствен млад син. Той захванал да обзавда конете. След по-малко от седмица паднал от един кон и си счупил крака. Отново се събрали хора, а хората навсякъде са еднакви, и пак започнали да коментират. Казвали: „Да, старче, пак излезе прав. Това е беда, а не късмет. Единственият ти син си строши крака! Щеше да ти бъде опора на старини, а сега?! Ще обеднееш още повече!“

Старецът им отвърнал: „Ето, пак съдите! Защо бързате толкова? Кажете просто: синът му си счупи крака! Кой знае беда ли е това, или щастие?! Животът се състои от епизоди, а може да се съди само за цялото.“

Само няколко дни по-късно страната била нападната. Започнала война и всички млади хора от селото били взети във войската. Само синът на стареца останал у дома, защото не можел да ходи. Хората се събрали отново, разнесли се плач и викове. От всяка къща заминал поне по един младеж, някои семейства изпратили и по неколцина синове. Нямало никаква надежда, че ще се върнат живи, защото царството, което ги нападнало, било огромно и битката била предварително загубена — не, момчетата няма да се върнат у дома!

И хората дошли отново при стареца и му казали: „Прости ни, старче! Бог вижда, че ти беше прав — това, че твоят син падна от коня, е благословия. Макар и сакат, твоят син си е вкъщи! Нашите деца заминаха и няма да се върнат! А той е жив, може дори отново да проходи. По-добре да е жив, макар и куц!“

А старецът отвърнал: „Какво ви става, добри хора?! Какво говорите? Та вие продължавате — все съдите, съдите, съдите! Кой знае?! Вашите деца бяха мобилизирани насила, а моят син остана у дома. Но никой не знае — благословия ли е това или беда. И никой никога няма да узнае. Само Бог знае!“

МАНДАРИНЪТ И ЗАДМОРСКАТА ПТИЦА

Един мандарин от провинция Лю се отправил да открие задморската птица, която се появила в околността, и после я отнесъл в двореца си.

По този повод заклали един вол, една овца и едно прасе и в чест на птицата бил устроен пир, на който свирили прекрасни музиканти, а музиката била съчинена под наблюдението на император Шуен. Но птичката не обръщала внимание на всичко това, била умърлушена и унила, не опитала нито едно късче месо, не докоснала никое питие. И след три дни умряла.

Мандаринът се опитал да я храни така, както се хранел самият той, но не разбрал, че трябва да се отнася с нея като с птица, а не като с император. Музиката не значела нищо за нея, а птиците не ядат говеждо, овче или свинско месо. Мандаринът я убил.

ОГРОМНОТО ДЪРВО

Когато Дзици от Нанбо се разхождал из планината Шан, видял огромно дърво, което отдалеч се откроявало сред останалите. Под разкошната му корона можели да се скрият хиляда бойни колесници.

— Какво е това дърво? — възкликнал Дзици. — По всичко личи, че не е като останалите.

Погледнал нагоре и видял, че клоните на дървото са толкова криви, че от тях не могат да се направят нито стълбове, нито дъски. Погледнал надолу към могъщите му корени и видял, че те са така извити, че от тях не може да се направи нищо. Близнал едно от листата и ужасно му подлутяло. А миризмата им била такава, че му се повръщало и главата го боляла три дни.

Дзици казал: „Дървото не става за нищо, затова и е порасло така голямо. Сега разбирам защо най-светлите улове на света са направени от материал, който не е нужен никому!“

ДОВЕРИ СЕ НА ТЕЧЕНИЕТО

Конфуций стоял на моста и гледал реката — водопадът падал отвисоко. Долу имало страшен водовъртеж.

А някакъв човек се опитвал да премине през него. Конфуций изпратил учениците си да го спрат и да му кажат, че преминаването не е възможно.

Но човекът не ги послушал: той преминал реката и се измъкнал на другия бряг.

— Колко сте ловък! — възкликнал Конфуций. — Каква е тайната ви? Как успяхте да влезете в такъв водовъртеж и да излезете невредим?

А човекът отговорил:

— Когато влизам в течението, му се отдавам и му се доверявам напълно. Когато се отдадеш и се довериш, отпускаш тялото си по течението, и не правиш нищо. Ако искате, мога да премина отново.

— Запомнете това, ученици! — казал Конфуций. — Наистина можеш да се разбереш дори с водата, ако ѝ се отдадеш и ѝ се довериш, а още повече с хората.

МИ ДЗЪ И ГОСПОДАРЯТ

Ми Дзъ бил любимец на господаря. А в неговото царство имало закон: ако някой впрегнел царската колесница на своя глава, отсичали му краката.

Един ден майката на Ми Дзъ легнала на смъртния си одър. Той смело взел царската колесница и препуснал към майка си. Когато господарят чул за това, се възхитил и казал:

— Какво уважение! Заради майка си е забравил, че можеше да му отсекал краката!

Друг път, разхождайки се с господаря в градината, Ми Дзъ откъснал една праскова, която толкова му се усладила, че след като изял половината, предложил остатъка на господаря. И господарят казал:

— Колко ме обича! Забравя за себе си, само и само да ме зарадва!

Когато младостта на Ми Дзъ повехнала, господарят охладнял към него и той изпаднал в немилост. Сега вече господарят казвал:

— Какъв негодник! Веднъж излъга, че майка му умира, за да са възползва от колесницата ми. Освен това ме почерпи с нахапана праскова!

МИЛОСЪРДИЕТО

Дан, главният жрец, който колел жертвеното животно в Шан, попитал Джуан Дзъ какво е милосърдие^[1].

— Милосърдни са тигрите и вълците, — отговорил Джуан Дзъ.

— Как така?

— Как да не са милосърдни, ако вълчицата и вълчетата се обичат един другия?

— Разрешете да ви попитам за истинското милосърдие!

— За истинското милосърдие не съществуват роднински чувства.

— Аз съм чувал, че без родство няма и любов, без любов няма и синовно уважение. Нима може да има истинско милосърдие без уважение към родителите!

— Не, не е така, — отвърнал Джуан Дзъ. Истинското милосърдие е високо. За него, разбира се, не си струва да се говори, ако се изхожда от синовното уважение. Та в думите ти синовното уважение не е преувеличено, а твърде умалено. Та защо планината Миншан не се вижда, когато тръгваш към Ин от юг? Защото тя е далече от Ин. Затова се казва:

Да уважаваш родителите си, е по-лесно, отколкото да ги обичаш.

Да обичаш родителите си, е по-лесно, отколкото да ги забравиш.

Да забравиш родителите си, е по-лесно, отколкото да ги накараш да те забравят.

Да ги накараш да те забравят, е по-лесно, отколкото самият ти да забравиш за всичко в Поднебесната.

Да забравиш всичко в Поднебесната, е по-лесно, отколкото да накараш всичко в Поднебесната да забрави за теб.

Та нали този, който умее да забравя за Височайшето и Обкръжаващото, се отдава на Бездействие. Благата му се разпространяват в тъмата на поколенията, а Поднебесната дори не знае за него. Как е възможно толкова да се прехласваш пред милосърдието и синовната почтителност? Нали с всичко това — с уважението към родителите и по-възрастните братя, с милосърдието и

справедливостта, с предаността и доверието, с целомъдрието и честността — хората принуждават себе си да служат на собствената си добродетел, всичко това не струва повече. Затова и се казва: „Истинското благородство отхвърля царските почести, истинското богатство отхвърля царската съкровищница, истинското желание отхвърля името и славата“. От всичко това пътят няма да се промени.

---

[1] Става дума за конфуцианското понятие жън, най-често превеждано като „хуманност“, „човечност“, с чиято стандартна трактовка спори даосът Джуан Дзъ. ↑

БЕЗ ЖЕЛАНИЯ

Хуей Шъ попитал Джуан Дзъ:

— Може ли човек да не чувства съвсем нищо, да не изпитва никакви желания?

— Може, — отвърнал Джуан Дзъ.

— Но можем ли тогава да го наричаме човек? — попитал Хуей Шъ.

— Ти не разбираш какво е това чувство, — отговорил Джуан Дзъ. — Говоря за човек, който не вреди на своето тяло, поддавайки се на страсти. Той приема живота какъвто е и му позволява да протича по своя път.

— Но ако той не подобрява това, което му е дадено от живота, как може да прояви себе си в този свят?

— Дао го е направило такъв, какъвто е, Небето му е дало тяло, а самият той, не поддавайки се на страсти, не причинява вреда на тялото си. Това е всичко! А ти привързваш духа си към външни вещи, които нямат отношение към теб, а вътрешно изтощаваш жизнената сила ци. Облегни се на едно дърво и пей! Облакът се на масичката и спи! Небето ти е дало тяло и го е напълнило с живот, а ти уморяваш тялото си в безкрайни ненужни спорове и разговори.

МИЛОСЪРДИЕ И СПРАВЕДЛИВОСТ

Конфуций се отправил на запад, за да скрие книги в джоуското хранилище, а Дзилу му казал:

— Чувал съм, че сред летописците в Джоу е бил и Лао Дзъ. Но се бил отказал от длъжността си и се върнал у дома си. Не трябва ли да отидете при него, ако искате да скриете книгите, учителю?

— Прекрасна идея, — казал Конфуций и отишъл при Лао Дзъ, който обаче отказал да му помогне, и Конфуций започнал да го убеждава, излагайки една по една дванайсетте основи.

— Твърде пространно, — прекъснал го Лао Дзъ, — искам да чуя само най-важното.

— Най-важното е милосърдието и справедливостта^[1], — отвърнал Конфуций.

— Разрешете да ви попитам какъв е характерът на милосърдния и справедливия? — попитал Лао Дзъ.

— Без милосърдие — отвърнал Конфуций, — не можеш да станеш благороден мъж; без справедливост не бива дори да се родиш благороден мъж. Милосърдие и справедливост — такъв е характерът на истинския човек, как иначе?

— Разрешете да ви попитам, — казал Лао Дзъ, — какво наричате милосърдие и справедливост?

— Да се радваш от сърце на всичко, да обичаш всички безпристрастно. Такива са чувствата милосърдие и справедливост, — отговорил Конфуций.

— О! Почти същото казват последователите ви в речите си. Нима любовта към всички не е безсмислица? Безпристрастността не е ли пристрастност? — казал Лао Дзъ. — Ако вие, учителят, не искате Поднебесната да се лиши от пастирите си, сте длъжен да й желаете постоянство като на небето и земята. Та нали, разбира се, слънцето и луната ще светят, звездите и планетите ще си имат подредба, ще има птичи ята и животински стада и дърветата ще растат нагоре. Ако вие, учителят, действаште, подражавайки на техните свойства, ако следвахте

пътя им, досега щяхте да сте достигнали истината. Защо толкова упорито говорите за милосърдие и справедливост, все едно търсите изгубения си син с барабан? Вие, учителят, внасяте смут в характера на човека!

Конфуций попитал Лао Дзъ:

— Можем ли да наречем мъдър човека, който овладява пътя сякаш подражава на силния: правейки невъзможното възможно, лъжливото — истинско; или софиста, който казва, че да отдели твърдо от бяло му е така лесно, както да различи светилата на небето?

— Това е суетният дребен слуга, който трепери в душата и напразно напруга тялото. Та нали умението на кучетата да подгонят яка и ловкостта на маймуните идват от планините и горите, — отвърнал Лао Дзъ. — Ще ти кажа, Цю, това, което не трябва да чуваш, за което не бива да се разказва. Мнозина имат глава и крака, но нямат нито сърце, нито слух. Но няма такива, които, имайки тяло, да съществуват заедно с нямащите нито тяло, нито форма. Причините за движението и покоя, за смъртта и раждането, унищожението и появяването не са в самите хора, но някои от тях се управляват от хората. Този, който забравя за всичко, забравя и за природата, подобно на този, който забравя себе си. Само забравилият себе си ще назова слял се с природата.

---

[1] Става дума отново за основни конфуциански добродетели — жън (хуманност) и (справедливост, принципност, алтруизъм) — които са задължителни за дзюндзъ „достойния човек“, т.е. идеалният конфуцианец. За истинските даоси като Лао Дзъ и Джуан Дзъ те са не просто „измислени“, а и „противоестествени“ (срв. с у-уей), най-малкото защото издават егоизъм. ↑

ПРОСТИТЕ ИСТИНИ

Животът ни е ограничен, а знанията безгранични. Опасно е за ограничения да следва безграничното. Това обяснява защо е опасно да се усъвършенстват знанията. Когато правиш добро, избягвай славата, ако правиш зло, избягвай наказанието. Ако приемеш същественото за основа, можеш да съхраниш тялото си, да опазиш живота си, да помагаш на родителите си, можеш да доживееш до преклонна възраст.

ДА СЕ ПОКОРИШ, БЕЗ ДА СЕ ПРОМЕНИШ

Шъ Чънци видял Лао Дзъ и попитал:

— Чувал съм, че вие сте мъдър човек, учителю, и затова дойдох да се запозная с вас. Дългият път не ме спря. Минах през девет планини и девет реки, краката ми се покриха с мазоли, но не се отказах. Сега виждам, че вие не сте мъдрец: край мишите дупки има разсипани зрънца ориз; да го хвърляте безразборно е немилосърдно. Имате си предостатъчно както суров, така и варен, но вие продължавате да го събирате и трупате до безкрайност.

Лао Дзъ останал безразличен и мълчалив. На другия ден Шъ Чънци отново го срещнал и казал:

— Вчера ви се надсмях. Защо днес сърцето ми искрено отказва да го стори?

— Аз самият смятах, че съм се отървал от тези, които ловко жонглират с думите, за да се правят на проникателни и мъдри, — отговорил Лао Дзъ. — Ако вчера ме бяхте нарекли вол, и аз бих се нарекъл така; ако ме бяхте нарекли магаре, щях да се съглася с вас. Ако един човек срещне някаква същност и ѝ даде название, а ти не го приемеш, ще си навлечеш беда от този човек. Аз се покорих не защото бях покорен, а защото, покорявайки се, не се измених^[1].

---

[1] Откъдето е извлечена и идеята за гъвкавостта в бойните изкуства: „Огъвай се, но не се пречупвай“. ↑

ЕСТЕСТВЕНИЯТ ПРОЦЕС НА РАЗВИТИЕ

Някакъв жител на царство Сун за три години изрязал от нефрит за държавата си листо от дървото чу, толкова свършено — нащърбено и с дръжчица, с разклонени фини жилки, толкова филигранно и блестящо, че не можело да бъде различено от истинските листа от дървото чу, даже смесено с тях. Царство Сун поело издръжката на този човек заради майсторството му.

Като чул за това, учителят Лие Дзъ казал: — Ако Небето и Земята, пораждайки нещата, създаваха едно листо за три години, щеше да има много малко растения с листа. Затова мъдрият човек не разчита на знания и майсторство, а на естественото развитие.

ДАО НА ДЪЖДА

Веднъж в едно село настанала страшна суша и жителите му повикали на помощ един странстваш даоски монах. Даосът дори не влязъл в селото, а се затворил в една отдалечена колиба. Останал в нея три дни, а на четвъртия завалял дъжд.

Жителите на селото възприели това като нещо очаквано: даосът дойде и оправи всичко. Но един европейец, който случайно се оказал там, бил много впечатлен. От любопитство отишъл при даоса и го попитал как му се е удало да предизвика дъжда? Даосът се учудил:

— Какъв дъжд? Не съм предизвиквал никакъв дъжд. Когато наближавах селото, просто забелязах, че тук Дао е много нарушено, а от това пострада моето Дао. Затова за мен беше много важно да се затворя в колибата и три дни възстановявах Даото си. Сега то е вече наред и продължавам по пътя си.

ПРИСМЕХ НАД СЪСЕДА

Царят на Дзън излязъл да съедини войските си със съюзници, за да нападне царство Уей. Владетелят на Чу погледнал небето и се разсмял.

— На какво се смееш? — попитал царят.

— Смешен ми е съседът, — отвърнал принцът. — Той изпратил жена си при родителите ѝ, а по пътя видял една жена, която събирала билки. Харесал я и започнал да я ухажва. Но се обърнал след жена си и видял, че и нея някой я ухажва. На това се смее вашият слуга.

Царят разбрал намека, спрял войските и ги повел обратно. Още не бил стигнал до дома, когато нападнали северната граница на царството му.

СЕЛЯНИНЪТ И КРАДЕЦЪТ

Един селянин забелязал, че кесията^[1] му е изчезнала. Претърсил цялата къща, но не я намерил и разбрал, че са го обрили. Прехвърляйки в паметта си всички, които са го посещавали в последните дни, селянинът решил, че знае кой е крадецът — момчето на съседите. То се отбило точно преди кесията да изчезне и не било възможно никой друг да извърши кражбата.

Когато видял момчето следващия път, селянинът открил в поведението му много потвърждения на подозренията си. Съседският син явно се смущавал от него, отбягвал погледа му и изобщо имал гузен вид. С една дума всяко движение, всеки жест издавали крадеца.

Но селянинът нямал никакви доказателства и не знаел какво да прави. Всеки път, когато срещнел момчето, то изглеждало все по-виновно, а селянинът се вбесявал все повече.

Накрая се разгневил така, че решил да отиде при бащата на крадеца, и да му предяви официално обвинение. В този момент жена му го повикала:

— Виж какво намерих зад леглото, — казала тя и му подала изгубената кесия с парите.

На другия ден селянинът отново наблюдавал момчето на съседа си: нищо в поведението и жестовете му не показвало, че е крадец.

---

[1] В други варианти става дума за брадва. ↑

РИБАТА И ОКЕАНЪТ

В океана живеела една най-обикновена риба. Но толкова много била слушала за Океана, че решила да се труди неуморно цял живот, но да стигне там.

Рибата започнала да се съветва с разни мъдреци и макар че много от тях нямали какво да кажат, те говорели всякакви глупости, за да поддържат авторитета си.

Така една мъдра риба казала, че да се достигне Океанът е много сложно. За целта отначало трябва да се практикуват определени пози и движения от първа степен на осморния път на безупречно движещите се с плавници риби.

Друга риба-гуру учела, че пътят към Океана минава през изучаването на основите на световите на просветлените риби.

Трета проповядвала, че достигането на Океана е много сложно, и много малко риби са успявали. Единственият път бил да се повтаря през цялото време мантрата „Рам-рам-рам...“ и само тогава ще се отвори пътят към Океана.

В края на краищата уморената от разнообразните поучения риба се залутала в някакви водорасли. И там срещнала съвсем обикновена незабележителна с нищо риба (навярно приличала на Лао Дзъ).

Като чула за дългото лутане, тя казала на търсещата риба:

— Океанът, който търсиш, винаги е бил, е и ще бъде до теб. Той винаги храни, пази и обкръжава обитателите си. И ти си част от него, просто не забелязваш това. Океанът е и вътре в теб и около теб, а ти си неговата любима част. Всички риби са вълни от този велик Океан!

ЩАСТИЕТО НЕ Е В ПАРИТЕ

Един ученик попитал учителя: „Вярно ли е, че щастието не е в парите?“ Учителят отговорил, че това е напълно вярно и е лесно да бъде доказано. Защото с пари можеш да си купиш легло — но не и сън; храна — но не и апетит; лекарства — но не и здраве; слуги — но не и приятели; жени — но не и любов; жилеше — но не и домашно огнище; развлечения — но не и радост; учители — но не и ум. И споменатото далеч не изчерпва списъка.

ИЗВИНЕНИЯ

Едно просто селско момче попаднало за първи път в града.

Когато пристигнало, някой го настъпил и казал: „Извинете“. После отишло в странноприемницата, където друг го блъснал и казал: „Извинете!“. След това влязло в театъра и някакъв човек почти го повалил на земята с думите: „Извинете“. Тогава селското момче възкликнало:

— Колко хубаво, а ние не сме чували за този чалъм. Прави каквото си искаш на когото си искаш и просто се извинявай!

И блъснало с юмрук човека, който минавал край него, и казало:

— Извинете!

Ако човек настъпи непознат на пазара, вежливо се извинява и обяснява: „Такава блъсканица е!“

Ако по-големият брат настъпи по-малкия, казва: „Извинявай“, — и толкова.

Ако родителят настъпи детето си, няма да каже нищо.

Най-голямата вежливост е свободна от всякакви формалности.

Безукорното поведение не е обременено с грижи.

Съвършената мъдрост не е планирана.

Истинската любов не се нуждае от доказателства.

Пълната искреност не дава гаранции.

ЗА СУБЕКТИВНОТО РАЗБИРАНЕ ЗА ДОБРОТО И ЗЛОТО

В трактата „Джуан Дзъ“ е разказана следната притча:

В едно планинско селце, където животът бил монотонен, а древните традиции се съблюдавали строго, двама съпрузи на средна възраст нямали деца.

Това много ги натъжавало и огорчавало. Чувствали се зле и всички околни им съчувствали. На кого да подарят цялата си любов? Кой ще ги подкрепя на старини, когато станат безпомощни? Кой ще се грижи за тях? Нима родът им ще свърши с тях? Те много се тормозели.

Всеки ден жената и мъжът молели бог да им даде дете.

И в един чудесен слънчев ден жената разбрала, че носи в себе си нов живот.

Радостта на двамата била безкрайна. Те поканили всички жители на селото и устроили празник.

Съседите се радвали заедно с тях, било много хубаво, че след толкова неплодни и сиви дни светлината на новия живот озарила семейството.

Жената била вече възрастна, бременността ѝ била тежка. Не можела да работи на полето както преди, затруднявала я поддръжката на домакинството. Тя се измъчвала и мислела, че това, дете не може да помага достатъчно на мъжа си, е лошо.

В очакваното време родила момче. Радостта на семейството била безкрайна. Било много хубаво, че е родила наследник, сега имало кой да наследи нивите и къщата и да продължи рода.

Но за голяма мъка на родителите момчето се родило много болно и слабо. Майката и бащата страдали и били убедени, че това е лошо. Как такова дете ще успее да изживее сложния и труден живот наравно със здравите си и силни връстници и да изгради щастието си?

Годините минавали, момчето растяло и радвало родителите си. Било много умно и в училище изпреварвало всичките си другари. Усвоявало знанията лесно и с удоволствие. Бащата и майката много се

гордеели със сина си. Това, че той е толкова умен, е добре, мислели си те. Това ще му даде възможност да се устрои в този живот не по-зле от другите.

Но момчето било самотно. Заради ума си силно се отличавало от връстниците си. Те не обичали да играят с него и често го биели. Момчето страдало силно и се чувствало отхвърлено. Това било лошо, понеже сам, без подкрепата на приятелите, е много трудно да си намериш работа и да уредиш живота си.

Времето минавало и страната, в която живеели, била нападната. Всички младежи били мобилизирани и мнозина от тях не се върнали. Понеже момчето пораснало в хилав младеж, не го взели в армията. И това било добре, защото останал жив за радост на родителите си.

Момичетата от селото го заобикаляли и го презирали. Че как иначе — нали бил единственият, който не отишъл на война и си останал вкъщи, не отишъл да защитава тяхната родина, а се скрил под полата на майка си. И това било лошо, защото когато му дойдело времето, щяло да му бъде много трудно да си намери жена и да си наплоди дечица.

Животът на момъка вървял ту добре, ту зле. Той съдел за събитията в него, близките му съдели, съвсем непознати хора съдели отстрани.

А времето в планинското селце течало неумолимо. След есента идвала зима, после пролет, а след нея — лятото. Светът живеел и се радвал на живота.

И само на хората им се струвало, че е добре, когато след гладната пролет идвало горещото и сито лято; че е лошо, когато започва да захладнява и пътищата подгизват така, че е невъзможно да се мине. Че е добре, когато пада първият сняг и целият свят замира в бяла тишина.

Светът просто живеел и животът продължавал, а хорските разбирания за тези събития били най-разнообразни.

КАКЪВ Е МЪДРИЯТ ЦАР?

Ян Джу се срещнал с Лао Дзъ и попитал:

— Можем ли да сравним с мъдрия цар съобразителния, проникателен, далновиден и решителен човек, който неуморно изучава пътя?

— При сравнение с мъдрия, — отвърнал Лао Дзъ, — такъв човек би изглеждал като суетен дребен слуга, който трепери в душата и напразно затруднява тялото. Нали казват: „Красотата на тигъра и риса са примамка за ловците; маймуната се държи на синджир за ловкостта ѝ, а кучетата — за уменията да подгонят як“. Можем ли да сравним тях с мъдрия цар?

— Разрешете да попитам как управлява мъдрият цар? — когато задал този въпрос, лицето на Ян Джу посърнало.

— Когато управлява мъдър цар, успехите се разпространяват из цялата Поднебесна, а не изглеждат негови лични; промените достигат до всекиго, а народът не се съпротивлява на царя; никой не го назовава по име и всеки му се радва посвоему. Такъв цар стои в неизмеримото и странства в небитието.

КОЛКО Е ПРЕКРАСНО!

Всяка сутрин Лао Дзъ отивал на разходка. Един негов съсед му правел компания. Но той знаел, че Лао Дзъ е мълчалив човек. Затова в продължение на много години го съпровождал в сутрешните разходки, но никога не говорел. Веднъж имал гост, който също пожелал да се поразходи с Лао Дзъ. Домакинът казал:

— Недей да говориш, защото Лао Дзъ иска да живее непосредствено. Въобще недей да говориш!

Излезли, а утрото било така прекрасно, така тихо, пеели птици. По навик гостът казал:

— Колко е прекрасно! — Само това и нищо друго през цялата разходка, но Лао Дзъ го изгледал така сякаш е извършил грях.

Когато се прибрали, влизайки в дома си, Лао Дзъ се обърнал към съседа си и казал:

— Не идвай никога повече! И никога не води други хора! Този човек, изглежда, е много приказлив. Утрото беше прекрасно, беше толкова тихо. Този човек развали всичко.

ДВЕТЕ СЕНКИ

Една сянка попитала друга:

— Защо сме така непостоянни? Преди се вдигахме, а сега нещо сме спрели, преди малко стояхме, а сега се вдигаме?

— Може би постъпваме така в зависимост от нещо? — отвърнала другата сянка. — А може би, постъпваме в зависимост от нещо, което зависи от нещо друго? Завися ли аз от движенията на змията, от крилата на кълвача? Как да знам защо е така? А ако не е, как да разбера защо не е така?!

БЪДЕТЕ ЖИВИ

Една от тайните на Лао гласи: „Трябва да скриете това, което е прекрасно у вас, и никога да не го показвате наяве. Когато истината е скрита в сърцето, тя прораста като зърно, хвърлено в земята. Не го изваждайте навън. Ако го покажете на всички, ще умре, без да принесе полза.“

Случило се така, че Джуан Дзъ се прочул много, и императорът го поканил да оглави министерския съвет. Лао Дзъ се разсърдил:

— Някъде си сгрешил, защо иначе императорът би се интересувал от теб? Ти очевидно си се оказал полезен с нещо. Навярно, не си доразбрал нещо в моето учение. Сега няма да те оставят на мира.

ДОБРОВОЛНО НАПУСКАНЕ

Когато император Яо управлявал страната, назначил Бочън Дзъгао за губернатор на една от провинциите. След смъртта на Яо Шуню наследил трона, а след него на власт дошъл император Юй. Тогава Бочен си подал оставката и се прибрал вкъщи.

Юй много се огорчил, че такъв мъдър чиновник е напуснал поста си, и отишъл да го навести. Когато императорът стигнал при Бочен, той работел на нивата. Юй се приближил бързо към него, поклонил се и казал:

— Когато Яо беше император, те назначи за губернатор на провинцията. Яо предаде трона на Шуню, а когато императорската титла премина от него у мен, ти излезе в оставка. Както виждам, си станал прост селянин, хванал си ралото. Защо го направи?

Дзъгао оставил ралото и казал:

— Когато Яо беше император, хората живееха според съвестта си и не искаха за това награди, не вършеха зло, макар да не се бояха от наказания. А ти наказваш и помилваш, но хората с нищо не станаха по-добри. И аз знам, че отсега нататък все по-рядко ще следват пътя на добродетелта, а суровите наказания за непослушание ще бъдат все по-чести. Семето на бъдещи безредици вече е хвърлено в земята. Така че ме остави на мира и не ми пречи да работя.

С тези думи той отново хванал ралото и тръгнал след вола, без да се обръща.

СИЛАТА НА ВЯРАТА

Свитата на Процъфтяващия се състояла от хора с впечатляващо родословие. Облечени в бяла коприна, те се возели на колесници или се разхождали бавно, гледайки отвисоко останалите.

Когато забелязали Кай от планината Шан, стар и слаб, със силно загоряло лице и просто облекло, всички те се отнесли към него презрително и започнали да му се присмиват, лъжели го, биели го, блъскали го. Но Кай не се сърдел, мъчителите се уморили да измислят нови и нови гаври.

Тогава заедно с Кай те се качили на високата кула и един от тях се пошегувал:

— Който се хвърли от кулата, ще получи сто жълтици.

Другите започнали да се преструват, че искат да скочат, а Кай, който не разбрал, че се подиграват с него, побързал да скочи първи. Приземил се като птица, без да се нарани изобщо.

Придворните на Фан помислили това за случайност и не се удивили много. После някой показал опасен вир в реката и казал:

— Там има скъпоценен бисер. Гмурни се и го извади.

Кай отново послушал и се гмурнал. И наистина излязъл с прекрасен бисер.

Сега вече всички се замислили, а Процъфтяващия наредил да хранят Кай с месо и да го обличат в коприна като останалите.

Веднъж в съкровищницата на Фан избухнал силен пожар. Процъфтяващия казал:

— Ако успееш да влезеш в огъня и да спасиш коприната, ще ти дам за награда всичко, което извадиш от пламъците.

Без да се колебае, Кай влязъл вътре и когато излязъл, по него нямало дори следа от сажди.

Тогава всички в двореца на Фан решили, че той има някакви свръхестествени умения и започнали да му се извиняват.

— Ние не знаехме, че ти умееш да правиш чудеса и те лъжехме. Не знаехме, че си светец и те обиждахме. Ние сме глухи и слепи

глупци! Но позволи ни да те попитаме: каква е тайната ти?

— Нямам никаква тайна, — отговорил Кай от планината Шан. — Сърцето ми не знае защо се получава така. Все пак ще се опитам да ви разкажа нещо: наскоро двама от вас ношувах в колибата ми и аз ги чух да възхваляват Процъфтяващия, който има власт да умъртви живия и да съживи мъртвия, да направи от богатия бедняк и от бедния богаташ. И дойдох при него въпреки дългия път, защото наистина нямах никакво друго желание.

Когато пристигнах тук, вярвах на всяка ваша дума. Без да мисля за опасността и за последствията, се страхувах само да не би да се окажа недостатъчно предан, недостатъчно изпълнителен. Мислех само за едно и нищо не можеше да ме спре. Това е всичко.

Едва сега, когато разбрах, че сте ме лъгали, в мен се надигат съмнения и тревоги, започвам да се вслушвам в похвалите ви. Припомням си случилото се: имах късмета да не изгоря, да не потъна... Сега се изпотявам и треперя от страх. Не знам ще успея ли да извърша всичко това отново.

Оттогава придворните на Фан не се осмелявали да обиждат дрипльовците по пътищата. Когато ги срещали, слизали от колесниците и им се кланяли.

Когато узнал това, Дзай У съобщил на Конфуций, който казал:

— Нима не знаеш, че човек, който искрено вярва, е способен да въздейства на предметите, да отдели Небето и Земята, боговете и душите на предците, да пресече Вселената от изток на запад, от север на юг, от зенита до надира. И никоя пропаст, вир или пожар не може да го спре. Нищо не може. Кай от планината Шан е повярвал в лъжата, нищо не му е попречило. Още повече когато двете страни са искрени. Запомни това, младежо.

МЪДРОСТ

Чичото на Дракона казал на Уън Джъ:

— Ти владееш висшето изкуство. А аз съм болен. Можеш ли да ме излекуваш?

— Подчинявам се на заповедта, — отговорил Уън Джъ. — Но първо ми разкажи как се проявява болестта ти.

— Не смятам похвалите в общината за слава, не смятам хулите в царството за позор; когато получавам, не се радвам, когато губя, не тъгувам. Гледам на живота като на смъртта; на богатството — като на бедността; на човека — като на свинята; на себе си — като на другите; живея в дома си като в странноприемница; наблюдавам общината си, както и царствата Жун и Ман. Не се изкушавам от постове или награди, не се плаша от наказания или откупи, не се променям нито от процъфтяването, нито от падението, нито от изгодата или загубата, не ме вълнува нито радостта, нито скръбта. Заради тази болест не мога да служа на господаря си, да общувам с близките, с приятелите, не мога да се разпореждам с жена си и синовете си, да заповядвам на слугите и робите. Що за болест е това? Как да се излекувам от нея?

Уън Джъ казал на болния да застане с гръб към светлината и започнал да го преглежда.

— Ах! — възкликнал той. — Виждам сърцето ти. На неговото място има празнина цял цун — почти като на мъдрец! В сърцето ти има шест отвърстия, седмото е вече запушено. Вероятно заради това смяташ Мъдростта за болест. Но моето нищожно изкуство не може да излекува това по никакъв начин.

ВЪРХОВНИЯТ СЪДИЯ

Императорът се срещнал с Лао Дзъ и бил толкова очарован от него, че го назначил за върховен съдия.

Лао Дзъ се опитал да откаже поста, но напразно. Тогава се съгласил и казал:

— Ще съжалявате, че ме назначихте, защото моите представи са коренно различни от вашите.

Императорът настоявал, защото бил уверен в необикновената мъдрост на този човек.

Лао Дзъ заел мястото на върховен съдия и първото дело, което разгледал, било на един човек, пипнат на местопрестъплението да краде у най-големия богаташ. Фактически нямало какво да се разглежда, защото крадецът бил заловен на място, а и си бил признал.

Лао Дзъ произнесъл такава уникална и изпълнена с разбиране присъда, каквато не била произнасяна нито преди него, нито след него. Присъдата гласяла, че крадецът трябва да лежи в затвора шест месеца, а същото наказание се налага на богаташа.

Богаташът не могъл да повярва на ушите си.

— Как може! Хем ме обраха, хем аз да вляза в затвора? Защо ме наказвате като крадеца?!

Лао Дзъ казал:

— Ти си първият крадец, а той е вторият. Но твоето наказание би трябвало да бъде по-сурово. Ти си събрал всички ценности на столицата в своите хамбари и килери и си докарал хиляди хора до глад, а това са хората, които произвеждат! Ти живееш за тяхна сметка. Ти си истински паразит!

Цялата зала мълчала. Богаташът казал:

— Възможно е да си прав, но преди да ме изпратиш в затвора, искам да видя императора. Пред императора той казал:

— Вие сте назначили човека, който ме осъди. Но помнете, че ако аз съм крадец, вие сте сто пъти по-голям крадец от мен. Вие

експлоатираше цялата страна. Уволнете този човек, иначе ще обяви и вас за крадец.

Императорът казал:

— Грешката е моя, признавам, той ме предупреди, че неговите представи са коренно различни от моите. Ще оправим тази работа.

Лао Дзъ бил освободен от длъжност и императорът му казал:

— Ти беше прав, прости ми. Ние действително мислим по съвсем различен начин.

ДУХЪТ НЕ ПОЗНАВА БЕЗПОКОЙСТВО

Лие Юйкоу показвал на Бохуню-Несъществуващия своята изкусна стрелба с лък: опънал тетивата, поставил върху лакътя си паничка с вода и пуснал стрелата, после, без да дочака тя да достигне целта, пуснал втора и трета. И през цялото време стоял неподвижен като статуя.

— Това са майсторски изстрели по време на стрелба, а не стрелба без изстрели, — казал Бохуню. — А би ли могъл да стреляш така, ако си застанал на ръба на скала над пропаст от хиляда метра?

Несъществуващия се покачил на една висока скала, стъпил на един камък, надвиснал над хилядаметрова пропаст, обърнал се и направил крачка назад по такъв начин, че стъпалата му останали до половината във въздуха и повикал при себе си Лие Юйкоу. Обаче той ужасен се хвърлил на земята и закрил лицето си с длани.

— Духът на висшия човек — казал Несъществуващия — не може да бъде смутен, дори когато литва високо в синьото небе, спуска се в световната бездна или се пренася в най-отдалечените кътчета на Земята. А сега ти искаш да си затвориш очите от страх. Изкуството ти не струва много!

СВЕТОВНАТА МЪДРОСТ

Дошъл веднъж при един даоски монах човек, който се оплаквал, че колкото и да се опитва, не може да постигне световната мъдрост. А след като не може да постигне световната мъдрост, той се съмнява в мъдростта на Бога. И това силно го притеснявало, затова дошъл при мъдреца за помощ. Монахът се съгласил да помогне на човека, но при условие, че той ще изпълнява нарежданията му. Първото му нареждане било — да седи на брега и да слуша песента на реката. „Това е гласът на Бога“, — казал монахът. Човекът така и направил.

Но когато вечерта се завърнал при монаха, на въпроса му дали е разбрал мъдростта на света, само поклатил глава.

Тогава второто нареждане било да гледа пламъците на огъня. „Това е танцът на Бога“, — казал монахът.

Но на сутринта човекът отново казал, че не е разбрал мъдростта на света. Земята и въздухът също не му говорили за мъдростта на света, понеже не можел да прогледне в тайните им. Монахът се замислил.

А на третия ден казал на човека: „Тогава погледни навътре в себе си, там се крият всичките ти съмнения“. И като видял в себе си приказния и многообразен свят на душата, човекът постигнал мъдростта на Бога, пресъздал във всяка душа образа на Вселената. И съмненията го напуснали, и се изпълнила с покой душата му.

Така всеки трябва да погледне в себе си, ако иска да види цялата Вселена.

СЪВЕТЪТ НА ГРАНИЧНИЯ СТРАЖНИК

Яо пътувал до царството Хуа, и граничният стражник на Хуа го поздравил: „Да, това наистина е мъдрец! Здраве и дълголетие за мъдреца!“

— Не искам! — отговорил Яо.

— Да бъде мъдрият пребогат! — извикал граничният стражник.

— Не искам! — отговорил Яо.

— Да ви се народят много синове!

— Не искам!

— Но нали всеки човек иска дълголетие, богатство и синове, защо вие не ги искате?

— Колкото повече синове, толкова повече грижи, — отговорил Яо. — Колкото повече богатство, толкова повече тревоги. Колкото по-дълго живееш, толкова повече унижения. Всичко това не спомага за нарастването на вътрешната ми сила ци, затова не го искам.

— Отначало ви помислих за мъдрец, — казал граничният стражник — но сега виждам, че не сте нищо повече от обикновен благородник. Небето дава на човека не само живот, но също така и занятие. Ако имате много синове, но на всеки от тях намерите занятие — за какво има да се тревожите? Ако сте богат, и дадете на всеки неговия дял — ще има ли причина за безпокойство? А мъдрецът —

*Стои като пъдпъдък, а яде като пиле,
Не оставя следи по птичия си път.
Когато цари ред в Поднебесната,
Заедно с всички се радва на живота.
Когато няма в Поднебесната ред,
Увеличава Силата си в самота.
За хиляда години ще се пренасити на свят,
Ще го напусне и ще се възнесе на небето.
Ще седне в онази колесница от облаци*

*И ще я подкара при предците си царствени.
Трудностите житейски не ще го засегнат,
Нещастията ще го подминат в живота.
Откъде тогава унижения?*

Граничният стражник тръгнал да си върви, а Яо хукнал след него с думите: „Позволете да ви попитам!“

— Махайте се! — отговорил граничният стражник.

ИГЛАТА, ЖЕЗЪЛЪТ И БОЗДУГАНЪТ

Веднъж един селянин спасил от удавяне един даос. Поискал даосът да му се отблагодари за доброто дело и го завел в пещерата си. Извадил от едно скривалище огромна тиква и извадил от нея три вълшебни предмета: игла, боздуганче и жезъл. Сложил ги в краката на селянина и казал:

— Макар тези неща да изглеждат съвсем обикновени, в тях се крие вълшебна сила: иглата дарява живот и лекува всички болести, боздуганчето при удар ръси златни и сребърни монети, а жезълът дава власт да победиш всяка войска и да се справиш с враговете си. Ти ми спаси живота и за награда можеш да си избереш едно от тях.

Селянинът, без да му мисли много, хванал иглата и я мушнал в пояса си.

— Много бързо взе решение — учудил се даосът. — Нима не искаш богатство или власт?

— Аз избрах живота — отговорил мъдрият селянин, — защото нито властта, нито богатството струват нещо без него, а като спасявам живота на другите, аз, ако поискам, ще имам и власт, и богатство. Ето защо предпочетох иглата, а колкото до жезъла и боздуганчето — те само ще ми създават грижи.

КРАСИВАТА И ГРОЗНАТА

Като стигнал в царството Сун, Ян Дзъ се настанил в странноприемница. Стопанинът имал две наложници: красива и грозна.

Грозната той тачел, а красивата подценявал. На въпроса на Ян Дзъ защо го прави човекът отговорил:

— Красавицата сама се възхищава от себе си и аз не разбирам къде е красотата ѝ. Грозната сама се подценява и аз не разбирам къде е грозотата ѝ.

— Запомнете това, ученици, — казал Ян Дзъ. — Действайте достойно, но се пазете от самодоволство, и ще ви обикнат навсякъде, където и да отидете.

ЕДИН КОСЪМ ЗА СВЕТА

Ян Джу попитал Цин Дзъ:

— Би ли отскубнал един свой косъм, за да помогнеш на света?

— Не мога да помогна на света с един косъм, това е ясно.

— А ако можеше, би ли отскубнал?

Ян Джу премълчал.

Цин Дзъ излязъл и разказал всичко на Мънсун Ян.

Мънсун Ян казал:

— Не си разбрал мисълта на учителя. Разреши ми да ти обясня.

Би ли се съгласил да наранят кожата ти, за да получиш купчина злато?

— Да.

— Би ли жертвал една своя става, за да получиш царството?

Цин Дзъ премълчал.

— Така, да помислим. Нали един косъм е по-малко от кожата, а кожата е по-малко от ставата. Но все пак косъм по косъм се образува кожата, а кожата, натрупвайки се, образува ставата. Нима може да се пренебрегне дори един косъм, ако той е част от тялото?

— Не мога да ти отговоря нищо, — казал Цин Дзъ. — Но ако зададем твоя въпрос на Лао Дзъ и Стражът на Границата, те биха признали твоите думи за правдиви; а ако попитаме Великия Млад Дракон и Мо Ли, те биха признали, че аз съм прав.

Мънсун Ян се обърнал към учениците си и заговорил за друго.

ДВАМАТА МАЙСТОРИ

Живелият в древността Ган Ин бил невероятен стрелец. Щом обтегнел тетивата, животните лягали, а птиците падали на земята. Той обучавал Стремителния Уей, който скоро надминал майсторството на учителя си. Тогава при Стремителния Уей дошъл да учи Дзъ Чан.

— Първо се научи да не мигаш, — казал му Стремителният Уей, — а после ще поговорим и за стрелбата.

Дзъ Чан се върнал вкъщи, легнал под тъкачния стан на жена си и започнал да гледа как се движи совалката. След две години се научил да не мига дори когато го бодели по окото с крайчето на игла.

Дзъ Чан казал това на Стремителния Уей, който отвърнал:

— Това не е достатъчно. Сега се научи да гледаш, а после може и да стреляш. Научи се да виждаш малкото голямо, замъгленото — ясно, а после ми се обади.

Чан вързал една въшка на конски косъм и започнал да я съзерцава с обърнато на юг лице. След десет дни въшката започнала да расте в очите му, а след три години започнала да прилича на колело от каруца; всички останали предмети му се стрували големи като хълмове или планини. Той взел лък от янски рог, стрела от цински бамбук, стрелял и пронизал сърцето на въшката, без да скъса косъма.

Разказал това на Стремителния Уей. Стремителния Уей се ударил по гърдите, затропал с крака и възкликнал:

— Овладял си изкуството!

Тогава Дзъ Чан разбрал, че в цялата Поднебесна му е останал само един съперник и замислил да убие Стремителния Уей.

Те се срещнали на едно голо поле и стреляли един срещу друг. На половината път стрелите им се сблъскали и падали на земята, без да вдигнат прах. Но тези на Стремителния Уей свършили, а на Дзъ Чан му останала още една. Той я пуснал, но Стремителния Уей я отблъснал точно с един бодил.

Двамата майстори заплакали, хвърлили лъковете, поклонили се един на друг до земята, разбрали се да се почитат като баща и син и

всеки ухапал ръката си и се закле с кръв да не предава повече майсторството си.

КНИЖНИТЕ ПОКАЗАЛЦИ

Един майстор четял много. Всеки път, когато прекъсвал четенето, слагал в книгата си нов показалец и изхвърлял предишния.

— Защо всеки път ползваш нов показалец? — го попитали.

— Нали мястото в книгата всеки път е ново, а и аз вече не съм същият, какъвто съм бил няколко страници по-назад, — отговорил майсторът.

— Не може да бъде, не можеш да се изменяш толкова само след няколко страници, — му възразили.

Майсторът се усмихнал:

— Тази част от мен, която не се променя след четенето, не вижда разлика между книгата, показалеца и мен.

КОНФУЦИЙ И ЛАО ДЗЪ

Конфуций казал на Лао Дзъ:

— Сега, в свободното ми време, позволете да ви задам един въпрос: какво е истинският Път?

— Строго въздържание, освободи сърцето си, изчисти до белотата на снега ума си, разчупи знанието си. Пътят е дълбок и е трудно да се предаде с думи. Ще ти го опиша в общи линии. Светло-светлото се ражда от тъмно-тъмното; притежаващият ред се ражда от безформения. Духовното — от пътя, телесното — от най-малкото семенце, а всички вещи се раждат една от друга чрез телесна форма. Затова имащите девет дупки се раждат от утроба, имащите осем дупки — от яйце. Появата им не оставя следи, изчезването им няма граница: няма нито порти, нито жилища, а само открито от всичките четири страни величайшо пространство. На онзи, които постигне това, ръцете и краката стават силни, умът — проникателен, слухът — тънък, зрението — остро. Той мисли без усилие, откликва на всички неща без ограничение. Небето не може да не бъде високо, Земята не може да не бъде широка, Слънцето и Луната не могат да не се движат, цялото неизброимо множество неща не може да не разцъфне — не е ли такъв естественият път на всеки? Освен това мъдрият е установил, че многознайният надали притежава знанието, а красноречивият надали притежава далновидност. Определението за мъдър ще се запази: защото ако добавиш към него — няма да се увеличи, взимай от него — няма да се намали. Безкрайно дълбок, той е като океана, безкрайно велик, той ще се свърши, щом се завърне в началото. Да оставаш извън всичкото неизброимо множество неща, поемайки несекващата им способност за движение, — такова е учението на благородния мъж. Заедно с всичкото неизброимо множество неща да черпи способности и да не се изтощава — такъв е пътят. В Средните царства има човек, който не се влияе нито от силата на горещината, нито от силата на студа, обитава между небето и земята. Само за известно време той е човек и скоро ще се завърне при родителя си. Ако го наблюдаваме от

самото начало, от раждането, ще видим нещо като хладно желе, притежаващо глас. Има ли някакво значение, дали ще живее дълго, или ще умре предсрочно? Нали става дума само за един миг! Струва ли си да размишляваме за това, кой е бил идеален, а кой — порочен — Височайшия или Разкъсващия на Части?

СРЕЩАТА НА КОНФУЦИЙ С ЛАО ДЗЪ

Конфуций се срещнал с Лао Дзъ и се заговорили за милосърдието и справедливостта.

— Ако, докато вееш плявата, ти попаднат люспи в очите, — казал Лао Дзъ, — то небето и земята, всичките четири страни на света ще си разменят местата. Ако те изпохапят комари и москити, няма да заспиш цяла нощ. Но няма смут по-голям от това да тъгуваш за милосърдие и справедливост — това възмущава сърцето ми. Ако вие се стараехте Поднебесната да не загуби простотата си, бихте се движили, имитирайки вятъра, спирайки се, връщайки се към природните си свойства. За какво тогава с такова усърдие, като че ли търсите загубения си син, биете всички неподвижни и подвижни тъпани? Нали лебедът е бял не защото се къпе всеки ден, а гарванът е черен не защото всеки ден се маже със сажди. Простотата на бялото и черното не заслужава да се спори за нея; красотата на името и славата не си струва да бъде увеличавана. Когато езерото пресъхва, рибите се поддържат една друга, като се събират заедно в плитчините и се стараят да дават една на друга влага с диханието и слюнката си. Но е по-добре за тях да забравят една за друга в простора на реките и езерата.

След срещата с Лао Дзъ Конфуций се прибрал вкъщи и три дни не проронил дума.

— Какво ново донесохте от Лао Дзъ, учителю, — попитали го учениците му.

— Този път съзрях в него Дракон — отговорил Конфуций. — Драконът се сви на кълбо и се получи тяло, разви се и се получи шарка, изкачваше се яхнал облак или ефир, хранеше се от силата на горещината и студа. Аз го зяпнах с отворена уста и не можех да я затворя. Как ли бих могъл да съм като Лао Дзъ!

— В такъв случай, — попитал Дзъгун, — не притежава ли онзи човек неподвижността на Покойника и външността на Дракона, гласа на гръмотевицата и мълчанието на морските дълбини, не действа ли

подобно на небето и земята? Ще бъда ли удостоен аз, Съ, да го видя? — и от името на Конфуций Дзъгун се срещнал с Лао Дзъ.

Лао Дзъ седнал посред залата и със слаб глас изрекъл:

— Годиците ми са вече към края си и аз си отивам. За какво искате да ме предупредите?

— Защо единствено вие, Родения по-рано, смятате, че трима царе и петима предци не са били мъдри? — попитал Дзъгун. — Та нали те управлявали Поднебесната по различен начин, а славата, с която се сдобили, е еднаква.

— Ела по-близо, младежо, — казал Лао Дзъ. — Защо смяташ, че са управлявали по-различен начин?

— Височайшия е предал властта на Заграждащия, Заграждащия — на Младия Дракон, — казал Дзъгун. — Младия Дракон прилагал физическа сила, а Изпитващия — военна. Прекрасния бил покорен от Безчовечния и не смеел да му се противопоставя. Войнствения тръгнал против Безчовечния и не пожелал да му се покори. Затова казвам, че по-различен.

— Ела по-близо, младежо, — казал Лао Дзъ. — Ще ти разкажа как точно управлявали Поднебесната тримата владетели и петимата предци. Жълтия Прародител, управлявайки Поднебесната, привел сърцата на хората към единство. Когато родителите им умирали, децата не ги оплаквали и народът не ги порицавал. По време на Височайшия в сърцата на хората в Поднебесната се появили роднински чувства. Когато поради смърт на своите родители хората обръщали по-малко внимание на смъртта на чужди родители, народът не ги порицавал. По време на Заграждащия в сърцата на хората в Поднебесната се зародило съперничеството. Жените раждали след десет луни бременност, децата на възраст пет луни можели да говорят; преди да се научат да се смеят, започнали да разпознават хората и тогава започнали да умират още малолетни. По време на Младия Дракон сърцата на хората в Поднебесната се променили. В тях се зародили страсти, а за използване на оръжие — обосновки; убийството на разбойник не се смятало за убийство. Разделили на родове хората и Поднебесната — за всеки от тях своя. Затова Поднебесната изпаднала във велик ужас. Вдигнали се конфуцианци и моисти. От тях тръгнали правилата за отношения между хората, а днес допълнително и отношения с жените им. За какво още да си говорим! Ще ти разкажа,

как тримата владетели и петимата предци въвели ред в Поднебесната. Смята се, че са въвели ред, а по-голямо безредие досега не е имало. Със знанията си тримата владетели нарушили светлината на слънцето и луната горе, разстроили същността на планините и реките долу и по средата — намалили богатата на четирите годишни времена. Знанията им са по-отровни от опашката на скорпиона, от звяра сиенгуей. Не трябва ли те да се срамуват? Защото, макар да не могли да намерят покой в собствената си природа, те продължавали да смятат себе си за мъдреци. Те са безсрамници!

Дзъгун объркан и смутен останал като гръмнат и само го гледал със зяпнала уста.

МАЙМУНАТА

Веднъж един чан^[1] учител казал на маймуната: „Със сигурност знам, че ти разбираш езика, който говоря, но се опитваш да скриеш това от мен. Моето проникновение в същността на нещата ми казва това.“

Маймуната отговорила: „Да, господарю. Но, моля, не казвайте на никого, защото няма да говоря с никого освен вас. Всеки звяр прекрасно разбира езика ви, но нито едно животно не иска да го превърнете в свой роб. Ако някое животно проговори, моментално ще го накарат да върши някаква работа!“

---

[1] По-известно в японското четене дзен. Тази будистка школа доразвива много от идеите на „класическия“ даоизъм. ↑

МЕЛОДИЯТА НА МАЙСТОРА

Съвършения от Северните Врати казал на Жълтия прародител:

— Владетелю, вие изпълнявахте мелодията „Изгрев“ край езерото Дунтин. Слушах я и отначало се изплаших, после се отдадох на не-действие, а накрая се смутих. Мълчах развълнуван и дълго не можах да дойда на себе си.

— Близо си до истината, — отговорил му Жълтия прародител. — Композирах тази мелодия с човешка помощ, настроих цина^[1] с помощта на природата, изпълних мелодията с помощта на обредите и дълга, напълних я с велика чистота. Истинската мелодия отначало съответства на човешките дела, съгласува се с естествените закони, осъществява се с помощта на петте добродетели, отговаря на естествеността; след това тя привежда в хармония четирите годишни времена, привежда към великото единство цялото множество от неща. Едно годишно време се сменя от друго и съответно се раждат всичките неща, ту разцъфвайки, ту увяхвайки с постоянно разпределение на гражданските и военните дела. Прозрачният и мътният ефир с помощта на силите на горещината и студа се съединяват хармонично, в потоците светлина се чувства тяхното единение. За да се пробудят насекомите, им изпращам гръм. Край без изход, начало без зачеване. Ту смърт, ту раждане, ту упадък, ту подем — тези явления са постоянни и безкрайни, но всеки път са неочаквани, затова и си се изплашил.

Отново засвирих мелодията, която обединява силите на горещината и студа, озарих я със сиянието на слънцето и луната. Звуците ѝ са ту отривисти, ту протяжни, ту нежни, ту сурови, всички те се изменят заедно. В тях има постоянство, защото няма преобладаващо. Звуците изпълват цялата долина. Размахът на мелодията се определя от обема на нещата; прегради всички процепи и силата ѝ ще се съхрани. Тя е широка и свободна, названието ѝ е високо и светло. Затова душите на предците и боговете ще останат в мрака, а слънцето и луната, планетите и звездите ще се движат според порядъка

си. Спирах се заедно с тези, които имат предел, движех се заедно с тези, които са безкрайни. Размишлявах за тях, но не можех да ги достигна; гледах ги, но не можех да ги видя; следвах ги, но не можех да ги догоня. Стоях безмълвен на пътя към четирите пустоти, опрян на един висок платан, и пеех. Зрението ми се изтощи в стремежа да видя всичко, силите ми свършиха в стремежа да догоня всичко. Не успях да достигна всичко и тялото ми се изпълни с пустота, успокои се, затова и ти си се отдал на недействие.

Засвирих отново, без да ме мързи, съединявайки мелодията с естествения живот. Звуците идваха един след друг без ред, безформени. Разливайки се широко, но без да се разтягат. Сумрачна и смутна, почти беззвучна, мелодията не излизаше отникъде, задържаше се в дълбоката тъма. Едни я наричаха смърт, а други — раждане; едни — плод, други — цъфтеж. Тя се разсейваше в движение, изместваше се, не се придържаше към постоянното. Съмнявах се в нея, предоставяйки на мъдрия да я изучава. Мъдрият постигаше природата ѝ, следваше естественото. Творческата сила на природата още не беше докосната, а всичките пет сетива бяха вече готови. Това се нарича естествена мелодия — няма думи, а сърцето се радва. Затова родът на Владеещите Огъня я прослави в химн.

*Вслушай се — няма да чуеш звука ѝ.
Форми няма да видиш, като се вгледаш.
Запълва небето, запълва земята,
Обгръща шестте полюса.*

Ти поиска да я чуеш, но не я разбра и затова се смути. Започнах мелодията със страх, а страхът предизвиква досада. После засвирих по-мързеливо, ти се отдаде на недействие и затова всичко отстъпи. Накрая предизвиках смут. От него хората стигат до помрачение, а оттам — до пътя. Можеш да се изпълниш с пътя и да живееш с него.

---

[1] Вид китайска лютня. ↑

СЪКРОВЕНИТЕ ЖЕЛАНИЯ

Един ден Синия демон от Голямата пещера решил да стане светец и да се прочуе с добри дела. Облякъл най-хубавите си дрехи и разпратил във всички краища на Поднебесната свои роднини и познати да разнесат вестта за това, че той изпълнява най-съкровеният хорски желания. Скоро към пещерата, където живеел демонът, тръгнали редици от хора, нетърпеливи да получат обещаното им.

Пръв застанал пред демона един беден селянин. Тъкмо да си отвори устата, и демонът му казва:

— Прибирай се вкъщи. Желанието ти е изпълнено.

Завърнал се селянинът вкъщи и започнал да търси чувалите със злато и сребро, изведнъж гледа — идва при него съседът, а на раменете му вместо собствената му глава — глиганска, върти очи и щрака със зъби. Ужасил се селянинът: „Нима такива са моите желания?“

След селянина дошла при демона една стара жена, която носела на гърба си един мъж с изсъхнали крака. Сложила го в краката на дявола и казва:

— Изпълни съкровеният желание на сина ми. До края на живота си ще съм ти благодарна.

Погледнал демонът към мъжа и му изсъхнали и ръцете.

Разплакала се старата жена:

— Какво направи, бяс такъв!

А демонът ѝ отговаря:

— Не е моя вината. Той от дете иска да му изсъхнат и ръцете, тогава ти няма да го караш да плете кошници и ще го храниш с ръцете си.

Нямало как. Качила старицата сина си на гръб и побягнала от пещерата да не пожелае синът ѝ още нещо.

Така и не станал светец. Тръгнала му лоша слава. Но вината за това си е негова. Защото кой, ако не той, би трябвало да знае, че съкровеният желания не винаги бива да се изпълняват.

БЕДНО, НО НЕ ЛОШО

Джуан Дзъ, облечен с кърпена дреха от евтин плат, обут със сандали, подвързани с канап, минавал покрай управителя на царството Уей.

— Колко зле живеете, уважаеми! — възкликнал царят.

— Аз живея бедно, но не лошо, — отвърнал Джуан Дзъ. — Да имаш Пътя и силата му и да не ги реализираш в живота — това означава да живееш зле. Да се обличаш с кърпени дрехи и да носиш сандали с дупки — това значи да живееш бедно, но не лошо. На това се казва „да се родиш в лош час“. Не ви ли се е случвало, ваше величество, да гледате как се катери по дърветата голяма маймуна? Тя лесно се покачва върху кедър или камфорово дърво, с такава бързина се мята от клон на клон, че стрелецът с лък не може да се прицели в нея. Но ако се озове наред драки от дребни бодливи храсти, тя се промъква странично, несръчно, като непрекъснато стъпва погрешно и губи равновесие. И работата не е там, че ѝ се налага да използва повече сила или мускулите ѝ са отслабнали. Просто тя е попаднала в неподходяща за себе си среда и не може да покаже на какво е способна. Така е и с човека: когато има до себе си калпав управник или крадливи чиновници, то колкото и да иска да живее добре, ще може ли да постигне каквото желае?

БОЛЕСТТА НА ЦАРЯ

Гуан Джун карал колесницата, когато царят Хуан Гун ловувал в едно блато и видял един дух. Царят докоснал ръката на Гуан Джун и го попитал:

— Видя ли нещо, Джун?

— Аз, вашият слуга, нищо не видях, — отговорил Гуан Джун.

Като се върнал, царят припаднал, разболял се и няколко дена не излизал.

Сред царските хора бил Джуан Дзъ, Изобличителя на Горделивостта, който казал:

— Как може дух да навреди на царя? Царят сам си е навредил! Защото поради гняв ефирът се разсейва и не се завръща, ето защо не достига. Ако след като се е вдигнал, ефирът не се спуска обратно, човекът става сприхав; ако след като се е спуснал, не се вдига, човекът почва да забравя, ако без да се спуска или вдига остава по средата, човекът се разболява.

— Но съществуват ли в такъв случай духове? — попитал царят.

— Съществуват, — отговорил Джуан Дзъ. — В езерото е Сламената Обувка, в огнището — Високата Прическа, в купчината боклук на двора обитава Гръмотевицата, в ниското на североизток на брега на реката скача Жабата, в падината на северозапад обитава Домашният дух; в реката има Водник; сред хълмовете — Разноцветното Куче, в планините — Еднокракият, в степта — Двуглавият Змей, в блатата — Виещия се Змей.

— Кажете ми как изглежда Виещия се Змей? — попитал царят.

— Виещия се Змей, — отговорил Джуан Дзъ, — е дебел колкото главина на колело, а на дължина е колкото ок, облечен е с виолетов халат и пурпурна шапка. По природа е зъл. Когато чуе шума на колесницата, застава прав и държи главата си с ръце. Който го види, ще стане цар на царете.

— Точно него видях аз и никой друг, — казал царят и се засмял.

В този миг той си оправил дрехата и шапката и седнал до Джуан Дзъ. Денят още не бил свършил, а болестта на царя неусетно отминала.

ИМА ЛИ КОРИСТ?

Дзън Дзъ на два пъти бил на служба и чувствата му два пъти се променяли. Той казал:

— Бях на служба, когато родителите ми бяха живи, заплатата ми бе само три фу, но сърцето ми беше радостно. След това изкарвах три хиляди чжуана, но нямах родители, на които да ги изпращам, и сърцето ми тънеше в печал.

Учениците на Конфуций го попитали:

— Може ли такъв като Дзън Дзъ, да се смята за човек лишен от корист?

— Имало е корист. Щеше ли онзи, който е свободен от корист, да тъне в печал? Той би гледал и на трите фу, и на трите хиляди чжуана, както птичка гледа на прелитащия пред нея комар.

ПОГЛЕДНИ СЯНКАТА СИ

Учителят Лие се обучавал при учителя Горски от планината Гаванка (Уаншан), и учителя Горски казал:

— Ако постигнеш това, как да стоиш отзад, ще можем да говорим за това, как да се сдържаш.

— Искам да чуя за това, как да стоя отзад, — отговорил Дие Дзъ.

— Обърни се, погледни си сянката и ще разбереш.

Дие Дзъ се обърнал и почнал да наблюдава сянката си: тялото се навеждало и сянката се навеждала; тялото се изправяло и сянката се изправяла. Следователно, движението идвало от тялото, не от сянката. Да се навеждам и изправям — зависи от други неща, не от мен. Ето на това се казва: дръж се отзад — ще застанеш отпред.

СИЛАТА НА ПРЕОБРАЗЯВАНЕТО

При царя на Джоу, Му, дошъл от една страна от крайния Запад човек, владееш силата на трансформацията. Влизал в огън и вода, минавал през метал и камък, преобръщал планини, променял посоката на реките, местел опасани със стени градове. Издигал се в нищото и не падал, минавал през твърдо, без да среща съпротива, хилядите и десетките хиляди негови трансформации нямали край. Можел да променя формата на нещата и мислите на хората.

Цар Му го почитал като безсмъртен^[1], прислужвал му като на цар, преотстъпил му царските си палати, черпел го с месо от угоени за жертвоприношение бикове, овни и прасета; за да го забавлява, му предоставял най-хубавите девойки — певици. Обаче онзи не можел да живее в царските палати, намирал ги за ниски и грозни; не можел да яде от царската гозби, намирал ги недопечени и миризливи; не можел да се доближи до царските наложници, намирал ги грозни и смрадливи.

Тогава цар Му започнал да издига за него постройка, като призовал цялото изкуство на своите майстори на глината и дървото, на своите майстори на боядисването в червено и бяло. И петте съкровищници на царя се изпразнили, докато завършили кулата. Висока хиляда сажена, тя се издигала над върха на Южната планина и се казвала Стигаща до небесата кула. За нея избрали най-красивите девойки от царствата Джоу и Уей, намазали ги с етерични масла, гримирали им очите и лицата, прибрали им косите с фиби, сложили им обеци на ушите, облекли ги в най-фина коприна, украсили ги с нефритени накити и ароматични билки. Изпълнили кулата, красавиците изсвирили множество мелодии, за да развеселят човека, владеещ силата на трансформациите.

Всяка луна царят му подарявал ценни одежди, всяка сутрин — изтънчени ястия. А онзи приемал даровете като че ли с нежелание.

След като живял известно време в кулата, човекът поканил царя на разходка. Хванал се за ръкава му, царят литнал с него във висините

до самото Средно небе и се озовал в двореца му. Дворецът бил построен от злато и сребро, обсипан с бисер и нефрит. Издигал се по-високо и от облаците и от дъжда, а на какво бил стъпил — не се знае. Отдалеч изглеждал като пухкаво облаче. Всяко нещо тук за зрението и за слуха, за обонянието и за вкуса — всичко било различно от света на хората. Царят, смятайки, че се намира наистина в обиталището на предците — Пречистата Столица на Пурпурната Звезда се наслаждавал на небесната музика. Като си навел главата, царят видял долу своя дворец и градините, прилични на буни пръст и купчини съчки. Струвало му се, че е прекарал тук десетки години, без да си спомни за собствената страна. Но ето че човекът, владеещ силата на трансформациите, отново го поканил на разходка и те отишли на такова място, където горе не се виждало нито слънцето, нито луната, а долу — нито реки, нито морета. Светлината и сенките го заслепявали и той не можел да види нищо, звуците и ехото го оглушавали и той не можел нищо да чуе. Всичките му кости и вътрешни органи се разтреперили, не можел да се концентрира, жизнената му сила отслабнала и той взел да моли човека да се върнат обратно. Онзи го бутнал и царят като камък пропаднал в нищото.

Дошъл на себе си на същото място, откъдето се бил издигнал. Свитата му се състояла от същите хора, както и преди; виното пред него още не било пресъхнало, ястията не изстинаели.

— Откъде идвам аз? — попитал царят.

— Господарят се беше замислил, — отговорили му отляво и отдясно.

И цар Му загубил паметта си. Дошъл на себе си едва чак след три месеца и отново попитал човека, владеещ силата на трансформацията. Онзи му отвърнал:

— Нима ние с господаря сме се местили някъде? Не, ние пътувахме мислено. А мястото, където живяхме, не беше ли различно от двореца на господаря? Местата, из които странствахме, не бяха ли различни от земите на господаря? Свикнал с неизменното, съмняваш ли се във възможността да забравиш своя Аз за известно време? Във висшето измерение можеш само за един миг да изчерпиш всички възможни форми.

От радост царят престанал да се занимава с държавни дела, да се наслаждава на наложниците си и с всичките си мисли се отдал на

далечни странствания.

Той наредил да впрегнат в две колесници осем добри коня. Пропътувал хиляда ли и стигнал в страната на Огромните Ловци. С две колесници те докарали за царя и хората му кръв от бял лебед за пиене, мляко от крава и от кобила за миене на краката. Като утолили жаждата си, тръгнали по-нататък и спрели за нощувка на склона на планината Съюз на По-Големите Братя южно от Червената Вода.

На следващия ден изкачили планината Съюз на По-Големите Братя, за да се насладят на гледката на двореца на Жълтия Прародител и насипали хълм, за спомен на идните поколения. След това отишли на гости на Майката на Западните Царе и си направили пир над Езерото на Белия Нефрит.

Майката на Западните Царе пяла на царя, а той ѝ пригласял, но думите били тъжни. Наблюдавайки как залязва слънцето, изминало през деня десетки хиляди ли, царят казал с въздишка:

— Уви! Аз съм човек, който не притежава пълен набор основни качества, а се увличах по наслажденията. Потомците ще се отнасят с неодобрение към мен.

Свещен ли е цар Му? Той съумя да получи всички наслаждения в живота си и умря на сто години. По света се смяташе, че се е издигнал във висините.

---

[1] Става дума за сиенжън (или само сиен) обикновено превеждано като „безсмъртен“. Всъщност това е мъдрец даос, оттеглил се в планините и прозрял принципа на взаимодействие между всичките неща във Вселената, което му позволява да приема и всякакъв облик. Ако конфуцианецът се стреми да стане „достоеен човек“ (дзюнсзъ), то целта на даоса е сиен. ↑

ИЗКУСТВОТО НА ЗАНАЯТЧИЯТА

Дърводелецът Цин бил най-добрият в своя занаят.

Веднъж му поръчали да направи рамка за камбаната на владетеля Лу и когато работата била завършена, рамката се оказала толкова прекрасна, че изглеждала като направена от боговете или духовете. Владетелят Лу дошъл да я вили и попитал дърводелеца в какво се крие тайната на изкуството му.

— Аз съм прост занаятчия, — отговорил Цин. — За какво изкуство говориш? Имам само няколко дребни професионални тайни и ще ти ги кажа. Когато реших да направя рамката за камбаната, не ми се искаше да хабя напразно Ци — енергията на живота, затова постех, за да успокоя сърцето си.

След три дни пост вече не мислех нито за възнаграждението, нито за похвалата, нито за желанието чин или за парите, които бих могъл да получа за добре свършена работа. На петия ден забравих, че за работата могат да ме поощрят или да ме накажат, че ще ме хвалят или ще ме обвиняват, спрях да мисля, че на едни трудът ми може да изглежда фин и прецизен, а на други — груб. В края на седмия ден от поста съсредоточих духа си до такава степен, че изцяло се забравих: не чувствах нито ръцете си, нито краката си. Занаятът ме изпълни изцяло и всичко останало престана да съществува за мен.

Тогава отидох в гората и след известно време видях дърво, чиято форма беше подходяща за рамката. Ето така духът ми, освободен от всякаква суета и грижа, намери съвършеното дърво. Сигурно затова хората разправят, че боговете или духовете са направили рамката.

ЗЛАТНАТА КЛЕТКА

В древни времена в Китай живял велик и могъщ император, който щедро поддържал изкуствата и занаятите. Обкръжението му включвало много художници, скулптори и надарени хора на изкуството, които си съперничели за неговото внимание. Един занаятчия направил толкова изискана и съвършена златна клетка, че нямала равна в никоя съкровищница на света. Клетката изглеждала като храм, многобройните ѝ покриви били украсени със скъпоценни камъни, а вътре имало множество стаи с вратички и портички.

Синът на Небето бил толкова възхитен, когато му поднесли това великолепно произведение, че веднага дал на майстора награда от яспис и го направил принц на империята. След това императорът повикал всички свои ловци и птицеловци и им наредил да тръгнат с мрежите си по света и да уловят най-удивителните и прекрасни птици, които открият.

След множество приключения, които могат да се сравнят само със заплетените истории от 1001 нощ, птицеловците се върнали и се представили пред императора. Един по един разказвали перипетиите си и показвали птиците, които успели да хванат. Накрая най-старият от тях поднесъл на владетеля феникс, хванат в планините на луната.

Императорът наредил да поставят клетката в градината и да поставят във всяка от стаите ѝ по една от редките птици. След това заповядал да изнесат трона му в градината и с часове седял наблюдавайки прекрасната гледка.

Докато седял така, заобиколен от мандарини и принцове, на вратата потропал един тайнствен даоски монах, който не дошъл по пътя, а се спуснал от облаците. Той бил сиен (вж. „Силата на преобразяването“). Като се приближил до императора, монахът седнал и го попитал откъде е взел златната клетка. Императорът му обяснил кой я е направил. Тогава старецът тъжно поклатил глава и казал:

— Ваше височество, не давайте лош пример на хората. Пуснете птиците и счупете клетката.

Удивен и натъжен, императорът помолил стареца да обясни думите си.

— Ти, о, Сине на Небето, — продължил монахът, — си образец за праведност на всички свои поданици. Тук ти си главният. Постъпките ти са закон за жителите на страната ти. По твоето поведение съдят за това, кое е добро и кое е лошо. Отговорността ти е голяма, защото всички гледат теб като източник на общественото благо.

Тази клетка, направена като храм, държи в себе си тройна тайна. Преди всичко това е свят с много стаички, в които някой живее. Освен това клетката символизира Китай — империята, разположена в центъра на света, а ти, о, императоре, и твоите достопочтени поданици, сте като пленените птици. Техните господарски одежди са ярките пера, а фениксът символизира самия теб. Палатите на твоя дворец са затворнически килии, а държавните ти дела са мрежата, в която си хванат. И накрая, тази клетка е тленната ти природа, а тези малки пернати създания са блянове и надежди, които са в плен на плътта ти. Всичко, което ти познаваш в поезията, музиката и изкуството, всичко прекрасно, което можеш да разбереш и да оцениш по достойнство, е в плен на смъртното ти съзнание.

О, императоре, пусни птиците на свобода и тогава самият ти ще се освободиш. Никога повече не задържай някого в плен. Ако задържиш тези птици в клетката, те ще спрат да пеят. Всички те ще започнат да тъгуват и ще умрат. Животът в клетка не си струва да се живее и затова този, който държи птица в клетка, рано или късно я погубва.

Било ти е много приятно да ги хванеш, а сега си достави още една радост — прояви истинско кралско благородство и ти пусни на свобода.

Старият монах млъкнал, загърнал се с мантията си и изчезнал прел очите на императора, който познавал много науки и разбрал, че съществото, което току-що е говорило с него не е било обикновен смъртен монах с мантия, а небесен пазител на птиците. И понеже думите на монаха били небесна заповед, Синът на Небето не можел да не им се подчини. Заповядал да отворят всички вратички на клетката и да пуснат птиците на свобода. После наредил да откарат клетката в

планината и да я оставят там с отворени вратички като паметник за птиците.

Минало известно време и птиците се върнали в клетката и си свили в нея гнезда. Когато императорът се уморявал от задълженията си, се качвал в планината, сядал край клетката и с часове наблюдавал как птиците влитат и излитат през разтворените вратички. В края на живота си той написал стихотворение, отразяващо разбирането, което постигнал, докато съзерцавал тайните.

ЗВУКЪТ НА ИСТИНАТА

Веднъж един воин от клана Дървесна клонка дошъл при Птицата — Пазителка на Черния Камък с молбата да му разкрие ново знание. Птицата взела в клюна си една раковина от брега на реката, излетяла във въздуха и я хвърлила във водата. Чул се плясък...

— Разбра ли какво е това? — попитала Птицата.

— Да, — отвърнал воинът.

ИЗТОЧНИКЪТ НА НЕЩАСТИЕТО

Когато Иляо от Шънан навестил владетеля на Лу, той изглеждал много уморен.

— Защо имате толкова уморен вид? — попитал учителят.

— Изучих пътя на предходните императори и се готвех да продължа делото на предците си, — отвърнал владетелят на Лу. — Почитам духовете и се прекланям прел мъдреците. Правя всичко сам и нямам миг покой, затова и не мога да се отърва от грижите си. Ето защо изглеждам уморен.

— Вашият метод да се избавите от грижите, господарю мой, никога не е подходящ, — казал учителят от Шинан. — Лисицата с гъстата си козина и леопардът с петнистата му кожа се крият в горите и планинските пещери, за да живеят в покой. Те ловуват нощем и денем си почиват — толкова са внимателни. Дори когато са гладни и жадни, си позволяват само веднъж да излизат за плячка или на водопой — толкова са сдържани. И ако при всичкото си внимание и сдържаност не успяват да избегнат капана или мрежата, нима имат вина? Тяхната кожа е източникът на бедите им. Нима царство Лу не е точно такава кожа за вас? Бих ви посъветвал, господарю, да одерете от себе си тази кожа, да изчистите сърцето си, да прогоните всички желания и да пътешествате волно в Безлюдния Простор.

ЛОВЕЦ НА ЦИКАДИ

Когато пътувал към Чу, Конфуций излязъл от гората и видял един гърбав човек, който ловял цикади сякаш просто ги събирал.

— Колко си ловък! — възкликнал Конфуций. — Имаш ли някаква тайна?

— Да! Имам тайна, — отговорил ловецът на цикади. — Между петата и шестата луна слагам на пашкулите на цикадите топчета. От тези, на които сложа по две и топчетата не палнат губя малко. От тези, на които сложа по три и топчетата не паднат, губя една от всеки десет. А тези, на които сложа пет топчета и не паднат, ги ловя всичките, сякаш ги събирам. Стоя, точно като стар пън, а ръцете си държа като сухи клони. Колкото и да е огромна вселената, каквито и твари да има в нея, на мен са ми ясни само крилатите цикади. Защо да не ги ловя, ако нищо друго на света не може да ме накара да трепна, ако не сменям за нищо на света крилцата на цикадите!

— Така значи! Волята в душата му не се разсейва, а се сгъстява! — обърнал се Конфуций към учениците си.

ДА ЗАБРАВИШ ЗА ОПАСНОСТТА

Ян Хой се обърна към Конфуций с въпроса:

— Веднъж преминавах през дълбоката река Шаншън и веслярят водеше лодката така изкусно, че ми се стори бог, а не човек. Попитах го как е възможно да се научи да управлява лодка така, а той ми отговори: „Възможно е; ако плуваш или се гмуркаш добре, веднага ще овладееш този занаят“. Можеш ли да ми обясниш какво значат думите му?

Конфуций отвърнал:

— Добрите плувци се научават бързо да управляват лодка, защото не се страхуват от водата. А за гмурците морето е като сушата, ако се преобърнат с лодката, все едно са паднали от каруцата. Водата ги поема и ги пуска, те се покоряват на течението и вълните, не се страхуват от тях и знаят, че каквото и да се случи, ще изплуват на повърхността без усилие.

Представи си състезание по стрелба с лък. Всеки иска да покаже на какво е способен. Но ако наградата е сребърна купа, стрелецът ще покаже половината от уменията си, а ако е златна статуетка, съвсем ще изгуби концентрация и ще започне да стреля на сляпо. Защо един и същи човек се държи толкова различно? Когато мисли за скъпоценната награда, ръцете не го слушат. Майсторството си е едно и също, но вниманието се прехвърля другаде. Този, който насочва вниманието си към външното, не може да бъде майстор във вътрешното.

КЛЮЧЪТ КЪМ ДАО

Много знатни хора искали да учат при Лао Дзъ, но това било невъзможно. Хората били твърде определени, а Лао Дзъ бил естествен — самата природа. За да учиш при Природата, трябва да си никой или всички. Да бъдеш единен. Иначе само ще препарираш Природата.

Разказват, че когато при Лао Дзъ отишъл Джуан Дзъ, Лао Дзъ му казал:

— Прекрасно! Ти дойде. За да бъдеш мой учител?

Джуан Дзъ отвърнал:

— Да оставим това! Защо просто да не бъдем?

И той докоснал краката на Лао Дзъ, който възкликнал: „Какво правиш?“ Джуан Дзъ отговорил:

— Не поставяйте нищо между нас. Ако чувствам, че трябва да докосна краката ви, нищо не може да ми попречи — нито вие, нито аз. Ние просто наблюдаваме как става това!

МАЙСТОРСТВОТО НА ГОТВАЧА

Готвачът на Прекрасно-милостивия се заел да транжира един заклан бик. Всяко движение на ръката и наклонът на рамото, всяка крачка и сгъване на коленете били съпроводени от шума на кожата, която се отделяла от костите и почукването на ножа. Работата вървяла в отчетлив ритъм, точно като танца „В черничевата гора“ или „Дзиншоу“.

— Ах, колко е прекрасно! Колко съвършено е изкуството ти! — възкликнал Прекрасно-милостивия.

Готвачът отпуснал ножа и казал:

— Аз, вашият слуга, съм по-привързан към пътя, отколкото към изкуството си! Когато за първи път транжирах, виждах само трупа на бика, а след три години престанах да забелязвам животното като единно цяло. Сега вече не го гледам, а го разбирам с разума си, не възприемам органите му с чувствата си, а действам само с разума. Следвам естествената посока на мускулните влакна, режа ставите, минавам през кухнята, никога не разсичам това, което е прекалено твърдо, — централните сухожилия и връзки, а още повече — големите кости.

Добрият готвач реже и затова си сменя ножа веднъж годишно. Посредственият готвач кълца и затова си сменя ножа всеки месец. Ножът на вашия слуга сега е на деветнадесет години, транжирал съм хиляди бикове с него, а острието му е като току-що наострено.

Между костите в една става има процепи, а острието на ножа не е удебелено. Когато вкараш в процепа тънко острие, местата, на които се разхожда ножа, са много. Затова след деветнадесет години острието му е като току-що наточено. Но въпреки това всеки път, когато стигам до става, виждам колко е трудно да се справя с нея, страхувам се и се напругам, не отмествам очи, движа ножа бавно. И изведнъж така бързо завършвам разделянето, сякаш мачкам буца пръст. Вдигам ножа и известно време стоя, оглеждам се и, удовлетворен, избърсвам ножа и го прибирам.

— Отлично! — възкликнал Прекрасно-милостивия. — Като чух
вашия разказ, разбрах как да достигна дълголетие.

КАК ЗВУЧИ ФЛЕЙТАТА

Владеещия Чувствата си от Южното предградие седял, облакът на масата, откъснат от всичко, гледал нагоре и тихо дишал, сякаш не бил там. Странникът на Съвършената Красота, който стоял в очакване прел него, го попитал:

— Как така? Нима е вярно, че тялото може да заприлича на сухо дърво, а сърнето на изстинала пепел? Та нали този, който сега седи на масата, не е този, който седеше по-рано!

— Въпросът ти е хубав, Страннико! — казал Владеещия Чувствата си. — Разбра ли, че днес съм откъснат от самия себе си? Когато си чул кавала на човека, още не си знаел какво е кавалът на земята; когато чуеш кавала на земята, няма да знаеш какво е кавалът на вселената.

— Разрешете да ви попитам как да разбере това? — продължил Странника.

— Когато земята въздъхва, казват, че е духнал вятър. Сега той спря. А когато засвири, вие яростно през множество земни отвърстия. Не ти ли се е случвало да чуеш такива звуци?

Планинските клисури, горските масиви, подобните на нос, уста и уши ями от изтръгнати с корените гигантски дървета, които могат да бъдат обгърнати от сто души; подобните на напречни греди, на огради и на хаванчета, подобните ту на стремителен поток, ту на застояла вода. Едни ромолят като поток, други свистят като стрела. Едни издишват шумно, а други тихо вдишват. Гласовете са високи и ниски, звуците са протяжни и резки. Едни запяват, други поемат песента им. Прохладният ветрец е малкият хор, а вихрушката — огромният. Когато буйният вятър утихне, всички отвърстия опустяват. Не си ли слушал последните въздишки на утихващия вятър?

— Флейтата на земята се създава от всички нейни отвърстия, както флейтата на човека — като дупчици в бамбука. А какво е кавалът на вселената? — попитал Странника.

— В нея звучат множество ладове и всеки поотделно, —
отвърнал Владеещия Чувствата си. — Всички неща звучат сами, нима
някой им въздейства?!^[1]

---

^[1] Една от основните даоски идеи: за невежите нещата в света
са хаотични, но мъдрият съзира една динамично променяща се
хармония между тях, „звучаща“ като мелодия на флейта. ↑

ВЪЛШЕБНОТО КОПИЕ

Минавайки през града, един от следващите Пътя на истината решил да даде представление на площад, за да заработи препитание за следващите няколко години. Странникът прикрепил към тоягата си нож вместо накрайник, направил си копие и започнал да показва различни номера. Скоро около него се събрала голяма тълпа, а някои от местните юнаци се опитали да се мерят с него в бойното изкуство, но както и да го нападали, с оръжие или без, той ги побеждавал лесно, държейки копието само с три пръста; награждавал нападателите си с обидни удари и ги гъделичкал с острието.

Когато денят започнал да преваля и скитникът решил да завърши представлението си, от тълпата зрители излязъл един младеж и му казал:

— Наистина нямаш равен в изкуството на копието, а аз отдавна търся учител, който би се съгласил да ми го преподава.

Младежът бил от богато семейство. Това ставало ясно от гордото му държание и красивите му дрехи. Докато очаквал решението на събеседника си, той проявил явни признаци на нетърпение и не успял да скрие искрата на високомерие, която проблясвала в присвитите му очи. Като видял, че скитникът се бави с отговора, юношата побързал да продължи речта си, обещавайки му добро заплащане за обучението, и му предложил да нощува в дома му заедно със слугите. Скитникът не искал да си навлича влиятелни врагове, но много искал да продължи пътя си. Затова казал на юношата:

— Аз съм прост човек, а не велик майстор, всичко, което видя ти, е само проявление на могъществото на вълшебната сила на това копие, — той показал тоягата с прикрепения на нея нож и продължил, — всичко, на което съм обучен — това е умението да му служа.

В очите на младежа пламнал алчен блясък и издал желанието му да притежава вълшебното копие. С пренебрежителен тон, в който не останала и капка уважение към скитника, юношата казал:

— Баща ми ще купи копието от теб, а ти ще получиш за него всичко, което пожелаеш. Ако се възпротивиш, е ти го вземат насила.

Скитникът се усмихнал и отвърнал:

— Аз не съм собственик на копието, то е мой господар, не можеш да го купиш, нито да го вземеш насила. Можеш само да му служиш и да се научиш да изпълняваш заповедите му. Ако някой се опита да го завладее по друг начин, ще си навлече нещастие, а вълшебната сила на копието ще отиде в някоя друга вещ.

— Сега разбирам, — възкликнал младежът, — защо това копие изглежда така. Вълшебната сила не искала привлича към себе си вниманието на непосветените. Научи ме да му оказвам почит и да изпълнявам заповедите му.

— Ако искаш да се научиш да му служиш и да бъдеш под негово покровителство, — отвърнал странникът, — ще ти се наложи първо да платиш на място на чиновника на копието обучението и издръжката за една година напред, а после да тръгнеш на пътешествие към свещените планини след копието, защото сега то се е запътило нататък.

До вечерта всичко било уредено и скитникът, младежът и копието тръгнали на път.

Дните минавали, годишните времена се сменяли, а младежът от капризен, изнежен и своеволен хлапак се превърнал в могъщ воин.

Веднъж, когато спътниците се изкачили на един висок превал, странникът хвърлил копието в една дълбока пропаст и едвам удържал младежа да не се хвърли след него.

— Ти достигна висините на изкуството, но не позна корените на живота, — обърнал се той към младия си другар, — нито една вещ на света не си струва да рискуваш за нея живота си. Що се отнася до вълшебната сила на копието, докато ги се учеше да го управляваш, отгатвайки всичките му желания, тя всичката премина в теб.

След тези думи младежът прозрял.

— О, Велики, — обърнал се той към мъдреца, — вземи ме със себе си да ти бъда ученик и вземи от мен заплащане за обучението.

— За истинското знание не се взима отплата, защото така и така отдаваш на него живота си, — отвърнал странникът.

— Защо тогава поискала ти плата, когато се запознахме? — попитал младежът.

Хората не ценят това, което получават даром и са направили от златото мярка за всички достойнства. Но истинските ценности винаги са с теб и около теб, това си ти самият, това, което дишаш, на което стоиш, което утолява жаждата и глада ти, това, което те стопля. Никакви други богатства не могат да се сравняват с това. Но ти никога нямаше да дойдеш с мен, ако в деня на първата ни среща ти бях казал това. Хората по света ценят най-много властта — и ти беше такъв тогава. Но видях в теб жажда за истината и започнах да те уча да обичаш живота. В деня на срещата ни те взех за ученик, ти узна това едва днес, — странникът се усмихнал, погледнал ученика си и тръгнал по своя път.

МЕЧЪТ НА ИНСКИЯ ЦАР

Уей Черното Яйце убил Цю Ясния заради тайнствена омраза и синът на Ясния, Верния, решил да му отмъсти. Духът на Верния бил много силен, но телесно той бил много слаб, ядял по едно зрънце и се олюлявал при най-лекия полъх на вятъра. Дори когато бил разгневен, не можел да вдигне оръжие, за да отмъсти. Но понеже се срамувал да търси чужда помощ, се закле да се разправи сам с Черното Яйце.

Черното Яйце превъзхождал всички със смелостта и дързостта си, изправял се срещу сто мъже, бил човек канара, даже не приличал на човек: с протегнатата си шия отблъсквал удар с меч, с голата си гръд — стрелите. Остриетата се огъвали и пречупвали, а по тялото му не оставала драскотина. Като знаел силата си, той гледал на Верния като на пиле.

— Какво си мислиш, че правиш? — попитал Верния един негов приятел, Съветника Шън. — Ти си така оскърбен, а той те пренебрегва.

— Искам да ме посъветваш, — отговорил Верния, разплакан.

— Чувал съм, че прародителят на Великия съвършен от царство Уей получил скъпоценен меч от инския цар. С такъв меч едно момче може да отблъсне три армии. Дали пък да не му поискаш този меч? — казал Съветника Шън.

Верния се отправил към Уей и се видял с Великия Съвършен. Поклонил му се като роб, помолил го да приеме в дар жена му и децата му, а после се обърнал към него с молбата си.

— Имам три меча, избери си който искаш от тях, — отговорил му Великия Съвършен. — Но с нито един от трите не можеш да убиеш човек. Първо ще ти разкажа за тях.

Първият се казва Криещия светлина в себе си. Гледаш го и не го виждаш, замахваш с него и не знаеш докоснал ли си нещо, или не; прозрачен е и няма граници, разсича тялото, а то нищо не усеща.

Вторият е Приелия сянката. Ако се вгледаш в него от северната страна при смяната на утринния сумрак със зората или в здрача на

границата между деня и нощта, ще видиш нещо, но няма да отгатнеш формата. Когато докосне някого, издава тих звън, сякаш скришом, но тялото не чувства болка.

Третият се нарича Закалената нощ. На дневна светлина се вижда сянката му, няма блясък; нощем той блести, но формата му не се вижда. Когато докосне тялото, го разсича с трясък, но раната заздравява веднага, остава само болката, а по острието няма кръв.

Вече тринадесет поколения тези три съкровища се предават в нашия род, но никой не ги е ползвал. Стоят си в килера и дори печатите им не са свалени.

— И все пак съм длъжен да ви помоля за последния, — казал Верния.

Великия Съвършен му върнал жената и децата, постил заедно с него седем дни и привечер, между деня и нощта, се отпуснал на колене и му връчил меча Закалената нощ. Верния го приел, поклонил се два пъти и се върнал у дома.

И тогава Верния се отправил с меча при Черното Яйце. Той лежал пиан по гръб под прозореца. Верния го разсякъл три пъти от шията до кръста, но Черното Яйце дори не се събудил. Верния си помислил, че е мъртъв и побързал да си иде, но на вратата срещнал сина на Черното Яйце. Замахнал три пъти сякаш във въздуха. Синът на Черното Яйце се разсмял и попитал:

— Защо ми правиш знак да дойда три пъти, и при това така глупаво?

Сега Верния разбрал, че с такъв меч не можеш да убиеш човек, въздъхнал тежко и се прибрал у дома.

Като се събудил, Черното Яйце нахокал жена си:

— Оставила си ме да заспя незавит, сега ме боли кръст и гърло!

А синът му казал:

— Снощи идва Верния, срещна ме на вратата и ми направи три пъти знак да дойда — мен също ме боли цялото тяло и не си усещам крайниците. Той ни унищожи!

ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ ЕДИНСТВОТО

Съседът на Учителя загубил един овен. За да го намери, съседът вдигнал на крак цялото село и помолил Учителя да прати учениците си.

— Защо трябва толкова хора, за да търсят един овен? — попитал Учителят.

— Има много отклонения по пътя, — отговорил съседът.

— Намерихте ли овена? — попитал Учителят, когато се завърнали.

— Не! Изчезнал е!

— Защо изчезнал?

— След всяко разклонение на пътя има други разклонения. Ние не знаем, по кой път е тръгнал овенът, затова се върнахме.

От огорчение Учителят посърнал и замълчал. През целия ден не се усмихнал нито веднъж. Учудени, учениците го попитали:

— Защо престанахте да се усмихвате? Един овен не е голяма ценност. Освен това овенът не беше ваш.

Учителят нищо не отвърнал и те нищо не разбрали. Един от учениците разказал случката на съдията. На следващия ден съдията заедно с този ученик отишъл при учителя.

— Ще ви задам един въпрос — казал съдията. — Кой от тримата братя е прав, а кой — не?

Веднъж трима братя учили при един учител. Като постигнали учението за милосърдието и дълга, те се завърнали вкъщи. „В какво се състои учението за милосърдието и дълга?“ — попитал ги баща им. Големият брат отговорил: „Милосърдието и дългът ми казват да пазя първо себе си, а после името си“. Средният брат казал: „Милосърдието и дългът ми казват да търся слава, без да жалия себе си“. А малкият брат казал: „Милосърдието и дългът ми казват да запазя както живота, така и името си“.

— А кой е прав в една друга история? — попитал Учителят. — Лодкарят, живял край една река, свикнал с водата, бил добър навигатор

и сръчно карал лодката. Изкарвал толкова пари, че можел да изхранва стотина души. И ето, при него взели да идват ученици. И почти всички се издавили. Ето каква вреда се получила от нещо, което за един е било полезно!

Съдията станал и без да каже дума, си тръгнал, а ученикът, който го довел, започнал да го укорява:

— Защо зададе толкова отдалечен от темата въпрос? Учителят отговори толкова мъгливо. В резултат аз се обърках още повече.

— Уви! — казал съдията. — Ти си живял в близост до Негова светлост^[1], упражнявайки се в учението му, и толкова слабо го разбираш! Ако овенът е изчезнал, защото пътят има много разклонения, то губят живота си философите заради това, че науката е многостранна. Това не значи, че учението има повече от един корен. Но показва колко надалеч се разпростират клоните му. За да не загине и да си възвърне загубеното, необходимо е завръщане към общия корен, необходимо е завръщане към единството.

---

[1] В оригинала — сиеншън, което на японски става сенсей. ↑

ДВАМАТА УЧИТЕЛИ

След като завършил обучението си при Горския от планина Уан („Гаванка“) и се сприятелил с Тъмното Око, учителят Лие Дзъ се заселил в Южното Предградие. Привържениците му се заселили също там. Те били невероятно много и дори самият Лие Дзъ не знаел точния им брой, въпреки че всяка сутрин водел дискусии с тях, и това се разчуло. Учителят Лие Дзъ двадесет години живял до Учителя от Южното Предградие, като ги разделяла само една обща ограда. Обаче те никога не се канели един друг на гости, а при среща на улицата се правели, че не се забелязват. Учениците и слугите им смятали, че между учителя Лие Дзъ и Учителя от Южното Предградие има някаква вражда.

Един от учениците запитал учителя Лие Дзъ:

— Защо вие, Ваша светлост, и Учителя от Южното Предградие се отбягвате един друг?

— Защо ми е да ходя при него? — отвърнал учителят Лие Дзъ. — Лицето на Учителя от Южното Предградие се отличава с пълнота, а сърцето — с празнота, ушите му не чуват, очите не виждат, устата му мълчи, сърцето не знае, тялото не се движи. И все пак ще се опитам да отида с теб да го видя.

С тях тръгнали четиридесет ученици. Те видели, че лицето на Учителя от Южното Предградие наистина прилича на маска на чудовище, с него не може да се общува. Погледнали към учителя Лие Дзъ и видели, че жизнената му енергия се е отделила от тялото, и той е напуснал тълпата.

Изведнъж Учителя от Южното Предградие посочил един ученик на Лие Дзъ от последния ред и заговорил с него радостно, като че ли пред него стои най-съвършеният и най-силният. Учениците на Лие Дзъ се учудили, и по пътя обратно на всички лицата изразявали съмнение.

— Защо толкова се учудвате? — казал Лие Дзъ. — Постигналият желаемото мълчи, изчерпалият знанията си също мълчи. Говоренето чрез мълчание също е говорене, знанието чрез незнание — също е

знание. Липсата на думи и мълчанието, липсата на знания и незнанието — това също е вид говорене, също вид знание. Следователно няма нищо, за което да не говори, нищо, за което да не знае; означава също, че няма за какво да се говори, няма какво да се знае. Това е всичко.

ДРУЖБАТА НА ЧЕТИРИМАТА

Принасящият Жертви, Носачът, Орачът и Идващият, се заговорили и ето какво си казали:

— Бихме се сприятелили с онзи, който може да счита небитието за глава, живота — за гръбнак, а смъртта — за опашка; с онзи, който разбира, че раждането и смъртта, съществуването и гибелта правят едно цяло.

Четиримата се погледнали един друг и се засмели. Нито един от тях нямал възражения в сърцето си и те станали приятели.

Но изведнъж Носачът се разболял и Принасящият Жертви отишъл да го види.

— Колко е величествено онова, което създава нещата, — възкликнал болният, — онова, което ме направи толкова прегърбен!

Върху гърбицата му пораснал цирей. Вътрешностите му се събрали в горната част на тялото, брадичката му стигала до пъпа, раменете му станали по-високи от темето, малкото коса на тила му гледала право към небето. Ефирът, силите на топлината и студа в него се объркали, но сърцето му оставало леко и безгрижно. Докуцукал до кладенеца и видял отражението си в него, казал:

— Колко жалко! Какъв гърбушко ме направи онова, което създава нещата!

— Не ти ли харесва?

— Не, как би могло да не ми харесва? Ако, да речем, лявата ми ръка се бе превърнала в петел, тогава трябваше да кукуригам посред нощ. Ако, да речем, дясната ми ръка се бе превърнала в арбалет, тогава трябваше да убивам птици за да ям. Ако, да речем, моят кръст се бе превърнал в каручка, а душата ми — в кон, биха ме ползвали за превоз. Има време за придобиване на живот, а загубата му следва неговото течение. Ако се задоволиш с отреденото ти време и във всичко следваш естествения процес, няма да те спохожда нито тъга, нито радост. Това е, което древните са наричали освобождаване от привързаност. Онези, които не могат да се освободят, са привързани

към нещата. Но нали нещата не могат да превъзмогнат природата. Как бих могъл да се отнасям с неодобрение към това?

Но внезапно се разболял Идващият. Той се задушавал в предсмъртни мъки, а жена му и децата му стояли наоколо и го оплаквали.

Когато дошъл да го види, Орачът ги сгълчал:

— Махнете се от пътя му! Не безпокойте оногова, който се трансформира! — И облегнат на рамката на вратата, казал на умирация: — Колко величествено е сътворението на нещата! Какво ще стане сега от теб? Къде ще те пратят? Ще бъдеш ли черен дроб на плъх? Или рамо на някое насекомо?

— Където и да пратят сина си бащата и майката — на изток или запад, на юг или на север, той само изпълнява заповедта, — отговорил Идващият. — Силите на топлината и на студа за човека са повече от родители. Ако те приближат смъртта към мен, а аз се възпротивя, ще се окажа непослушен. Мога ли в нещо да ги упрекна? Една огромна маса ме е дарила с тяло, изразходвала е живота ми в труд, дала ми е почивка в старостта и покой в смъртта. Това, което е направило живота ми хубав, е направило хубава и смъртта ми. Ако днес един леяр разтопи метала, а металът се развълнува и каже: „От мен трябва да стане несравним меч!“, — то леярят, разбира се, ще го сметне за лош метал. Ако днес онзи, който е бил във формата на човек започне да иска: „Искам да съм отново човек! Искам да съм отново човек!“, — то онова, което сътворява нещата, ще го сметне за лош човек. Ако днес приемем небето и земята за огромен тигел за топене, а сътворяващото нещата за велик леяр, то къде ли не бихме могли да отидем? Завърших и заспивам, а после спокойно ще се събудя.

ПРОМЯНАТА НА КОНФУЦИЙ

Джуан Дзъ казал на Творящия Благо:

— Конфуций проповядвал шестдесет години, а на шестдесетата година се промени. Онова, което отначало наричал истина, накрая обявил за погрешно. Той още не е разбрал, дали петдесет и девет години не е отричал това, което днес нарича истина?!

— Конфуций е изпълнен с желание да се труди, той се прекланя пред знанията, — казал Творящият Благо.

— Конфуций се е отказал от това, но още не е обявил отказа си, — казал Джуан Дзъ. — Думите на Конфуций са: „Човекът получава от великата основа способностите си, а след това и разума, за да се роди. Когато пее, трябва да спазва тона, когато говори, трябва да спазва правилата. Ако ме е грижа за ползата и справедливостта, то с любовта и омразата, с истината и грешното покорявам само хорските усти; а за да покоря сърцата им, трябва да имам куража да им се противопоставя и тогава да определя установките в Поднебесната. Уви! Уви! Не мога да постигна това“.

ИЗКУСТВОТО ДА СЕ УПРАВЛЯВА КОЛЕСНИЦА

Учителят на безсмъртния Дзао се казвал Великият Боб. Когато Дзао дошъл при него да се научи да управлява колесница, според обичая се държал много скромно. А Великият Боб нищо не му обяснявал цели три години. Дзао се отнасял към учителя с все повече почит, и онзи накрая му проговорил:

— В една стара песен се пее:

*Синът на добрия стрелец с лък
Отначало трябва да плете кошници.
Синът на добрия леяр
Отначало трябва да шие кожуси.*

Ти първо ме наблюдавай как тичам. Когато можеш да тичаш като мен, ще можеш да държиш шест юзди и да управляваш шест коня.

— Ще изпълнявам стриктно заповедите, — отвърнал Дзао.

Тогава Великият Боб направил път: на крачка разстояние един от друг побил стълбове, на които се събирал един човешки крак. Започнал да тича по тях напред — назад, без да се подхлъзне и без да падне.

Дзао започнал да тренира и за три дена овладял това изкуство.

— Колко си схватлив! Колко бързо усвои всичко! — казал с въздишка Великият Боб. — Така прави Кочияшът. Когато си ходеше, овладяваше уменията с краката си, а се отзоваваше на него със сърцето си. Това важи и за управлението на колесницата. Поддържай в ред юздите там, където се съединяват с мундщука, опъвай ги или отпуская според устните на конете. Правилно съгласувай мисълта в гърдите си, чувствай ритъма със сърцето си. Вътрешно ще овладееш волята си, а външно ще се научиш да разпознаваш желанията на конете. Тогава ще

съумееш да устремяваш конете напред или да ги връщаш назад като по опънат канап, да завиваш и да се въртиш като по ъгломер или пергел и силата на конете ще бъде предостатъчна за всеки, дори и най-далечния път. Това е истинското майсторство. Овладей майсторството да управляваш мундщука, привеждай в съответствие юздите; овладей майсторството да управляваш юздите, привеждай в съответствие ръцете; когато ръцете ти придобият майсторство, привеждай в съответствие мислите си. И тогава вече ще можеш да не следиш с очи и да не пляскаш с камшик. Ще стоиш изправен с леко сърце и шестте юзди няма да се заплетат, тропотът на двадесет и четирите копита ще е равномерен, движенията ти ще са точни при движение напред, назад, в кръг и при завой. А след това колесницата ти ще премине навсякъде, където има място за чифт колела, навсякъде, където има място за конските копита. И тогава ездата по всякакъв терен ще бъде за теб еднакво лесна, няма да са ти пречка нито отвесните планини, нито тесните клисури, нито блатата, нито равнините. Това е моето изкуство и ти си го овладей.

ИЗПИТАНИЕ ЧРЕЗ ЗМИИ

Веднъж довели при патриарха на клана на Безсмъртните неколцина младежи, които пожелали да постигнат „вкуса на плода от дървото“, и поискали да им се назначи изпитание. Премъдрият наредил да изкопаят близо до дома му няколко ями и да сложат вътре изпитваните. Във всяка яма хвърлили по една змия. След известно време Премъдрият заедно с учениците си отишъл да види юношите.

В първата яма юношата седял с бледо, вкаменено от страх лице. Той се бил прилепил с гърба си към стената на ямата и нищо не можело да го накара да се помръдне. Като видял изпитвания, Премъдрият казал на учениците си.

— Този човек не може да постигне вътрешния покой, защото по природа е жертва и винаги ще се отдава на милостта на победителя. Предстои му да положи много усилия, преди да научи мислите си да управляват тялото му.

Втората яма се оказала празна, защото подложеният на изпитание юноша от страх изскочил от нея и избягал. Като погледнал в ямата, Премъдрият казал:

— Този, който е бил тук, не може да постигне вътрешния покой, защото по природа е страхливец и страхливи са мислите, които владеят тялото му. Такъв човек не може да бъде дори воин.

В следващата яма Премъдрият и учениците му видели тържествуващ юноша, гордо седнал пред убитата змия. Премъдрият тъжно поклатил глава и казал на учениците си:

— Този, който седи тук е извършил постъпка на воин, но той още не е готов да постигне вътрешния покой, защото тялото му се управлява от мисли на хищник, и той е неспособен да прозре картината на света.

В четвъртата яма изпитваният седял с безучастно лице, а змията пълзяла наоколо.

— Този юноша, — казал Премъдрият, — вижда картината на света, но има разум на аскет, а следователно, не може да живее в

хармония с околния свят. Рано му е да постига учението за вътрешния покой, защото той пренебрегва живота и не се грижи за тялото си.

— Нима никой от изпитваните няма да може да следва Пътя на истината? — попитал един от учениците.

— Не бива да питаш, — отвърнал Премъдрият, — когато знаеш отговора, защото това води до мързел на ума и безпомощност в живота. Не следва да се пречи на естествения ход на нещата, защото нетърпението те кара да загубиш картината на света.

С тези думи Премъдрият се запътил към последната яма, където видял юноша без сянка от притеснение и с усмивка на лицето. Змията също не давала признаци на безпокойство, макар да се намирала наблизо. Без да каже дума, Премъдрият се отдалечил от ямата и чак като влязъл в къщата, казал на учениците си.

— Да виждаш картината на света и да живееш в хармония с него, да не възпрепятстваш естествения ход на нещата, но да управляваш тяхното течение — не е ли това източникът на спокойствие? Утре сутринта преминалият изпитанието ще стане ваш брат.

ИСТИНАТА Е В ПЪТЕШЕСТВИЯТА

Отначало Лие Дзъ обичал да странства.

— Ти, Защита на Разбойниците, обичаш да странстваш. Какво му е хубавото на това? — попитал Учителят от планина Гаванка.

— Радостта от странстването е в това — отвърнал Лие Дзъ, — че се наслаждаваш на липсата на старото. Другите при странстване наблюдават това, което виждат. Аз наблюдавам онова, което се променя. Има странствания и странствания! Никой досега не е успял да изнамери кое е различното в тези странствания!

— Ти, Защита на Разбойниците, странстваш, разбира се, като другите, а казваш, че е различно от другите. Във всяко нещо, което погледнеш, виждаш промените, наслаждаваш се на липсата на старо в другите неща, а не подозираш, че в теб също липсва старото. Странствайки във външния свят, не подозираш как да наблюдаваш вътрешния. Който странства във външния, търси пълнота в другите неща; който наблюдава вътрешния, намира удовлетворение в самия себе си. Да намираш удовлетворение в себе си — това е истината в странстването, да търсиш пълнота в другите неща — това е неистината в странстването.

И тогава Лие Дзъ разбрал, че смисълът на странстването не е в това да обикаляш от място на място, и повече не напуснал дома си до края на живота си.^[1]

— Истината е в странстването! — казал учителят от „Планината Гаванка“. — При истинското странстване не знаеш къде отиваш; при истинското наблюдение не знаеш какво гледаш. Всички неща странстват, всички твари наблюдават — това е, което аз наричам странстване, това наричам наблюдение. Затова казвам: истината е в странстването! Истината е в странстването!

---

[1] Джуан Дзъ казва, че истинският мъдрец може да пропътува огромни разстояния, без да напуска своя дом. ↑

ВМЕСТО ПОСЛЕСЛОВ

През VI в. пр.н.е. в Китай се появяват мислители, придържащи се към нетрадиционен за тази страна подход към живота — „недействие“ („у-уей“), ненамеса в естествения ход на нещата, който се следва, без да го коригираш и без да го оценяваш. Този подход бил формулиран в две книги — „Дао дъ дзин“ и „Джуан дзъ“, приписвани съответно на философите Лао Дзъ и Джуан Дзъ, които смятали, че всички концепции за подобряване на света са в действителност вредни, тъй като налагат на другите хора определена схема на мислене. Тези двама мъдреци ни учат, че всяко нещо във Вселената е създадено от Космическия Път (Дао), който също е и източник на хармония и равновесие. Затова всичко на този свят — от растенията и животите до хората — е прекрасно в своето естествено състояние и трябва да си остава такова. Безкрайният път на Вселената е несравнимо по-мъдър от който и да било човек, затова ние правим грешка, като се опитваме да променяме света. В действителност по този начин се стремим към утвърждаване на собствения си „аз“ и се опитваме да подменим мъдростта на Вселената с ограниченото си познание. Китайските философи твърдели, че най-добри са онези управници, които оставят хората на мира да процъфтяват от само себе си. Хората са наясно как да живеят дори и без да им бъдат налагани отвън никакви морални принципи като например справедливост или уважение към по-възрастните. Нещо повече, самото проповядване на такива норми би могло да е знак за липсата им у самия проповядващ.

На авторите на даоистските трактати е присъщо дълбоко усещане за тайната и могъществото на вселенското Дао, намиращо се навсякъде за онези, които знаят как да го намерят.

Според даоистските представи Вселената е единно цяло и човекът не може да бъде изолиран в нея. Всяко същество и всяка вещь са част от безкрайния поток, който тече неспирно и в който намират равновесие противоположни сили. Вселената представлява непрекъснатата система еволюционни и други промени и човекът е тяхна

неразделна част. Няма нищо стабилно и абсолютно. Невъзможно е да се направи схема на свят, в който всичко непрекъснато взаимно прониква, умонастроенията нямат никаква стойност, а реалността свидетелства за заплетена, неясна взаимовръзка на всяка вещь с нейната противоположност. Ето защо понятията могат да се изразяват единствено чрез символи, когато реалността се описва единствено чрез аналогии с друга, също тъй сложна реалност.

Най-добра представа за характера на Дао дава равновесието и взаимодействието на двата известни основни противоположни принципа: Ин и Ян. Те символизират две полярности, които присъстват във всяка вещь, като се противопоставят и същевременно допълват. Нищо не е „само Ин“ или „само Ян“, но е възможно един от двата принципа да преобладава, без обаче да унищожи изцяло другия.

Основоположникът на даоизма — Лао Дзъ (букв. „Старият Учител“, но може да се преведе и като „Старото Дете“), се казвал Ли Ър, роден между 604 и 571 г. пр.н.е. Според легендата, той бил роден „от само себе си“ („дзъжан“), и също от себе си създал целия този огромен и пъстър свят, и после седемдесет и два пъти се показвал прел света. Но той е и просто човек, живял дълъг и външно незабележим живот. Легендата го рисува като пазител на императорския архив, съвременник на Конфуций. Разказва се, че Лао Дзъ се бил срещал с бъдещия основател на конфуцианството, но се отнесъл скептично към вярата на Конфуций в силата на нравствената проповед. След като загубил изцяло вярата си в човека, яхнал един бивол и се запътил някъде на запад, откъдето не се завърнал. (По-популярна версия твърди обратното, че Лао Дзъ е тръгнал на запад, за да помага още по-ефективно на хората.) А за сбогом, по молба на началника на граничния пост, през който напускал Китай, Лао Дзъ оставил на потомците малка книжка „от пет хиляди думи“. Това съчинение, обикновено наричано „Дао дъ дзин“ („Трактат за Пътя и Добродетелта“), станало основен канон на даоизма.

В редицата на пророците на Дао до Лао Дзъ стои философът Джуан Джоу (известен също като Джуан Дзъ), който бил реално историческо лице. Живял през последните десетилетия на IV в. пр.н.е. — време на процъфтяваща свободна мисъл и остро съперничество на различни философски школи. Джуан Дзъ бил голям ерудит, но предпочитал да стои настрана от самодоволните учени — любители на

спора, подвизавали се в дворовете на императора и местните управници. Много години той заемал скромната длъжност управител на плантация лакови дръвчета, а после излязъл в оставка и живял до края на дните си в родното си село.

През 80-те години на II в. н.е. човек на име Джан Дзюе организира народно движение, наречено „Тайпин^[1] Дао“ („Път на Върховната хармония“) и обявил, че в началото на следващия шестдесетгодишен цикъл (от 184 г. н.е.) стихията Земя ще стане доминираща и ще унищожи силата на династия Хан. В посочената година няколко хиляди последователи на Джан вдигнали въстание в провинциите по целия Северен Китай, опитвайки се да създадат собствена държава на основата на даоистката традиция. Те влезли в историята под името „Жълтите кърпи“, тъй като на главите си връзвали кърпи от жълт плат, символизиращ стихията на Земята. Предводителите им били едновременно свещеници и военни командири. Те твърдели, че една болест може да се изцери чрез изповядване на предизвикалите я грехове, и извършвали обреди, като молели боговете да дарят безсмъртие на душите на предците им. Главен бог им бил господин Лао — обожественият легендарен мъдрец Лао Дзъ, смятан за създател на Вселената. „Жълтите кърпи“ имали и собствена свещена книга — „Тайпиндзин“ („Канон на Върховната хармония“), откъси от която се запазили и до наши дни.

Нравственото учение на „Тайпиндзин“ е обобщено в следния списък тежки грехове и техните последствия:

- Натрупване на Дао — източник и устройство на Вселената — и запазването му за собствена употреба и отказ да бъде преподавано на други за спасението им. Извършващите този грях прекъсват Небесното Дао на живота и предизвикват гнева на Небето.

- Натрупване на вътрешна жизнена сила Де и отказ да бъде преподавана на други, за да могат те да подхранват своята жизнена енергия. Това прекъсва подхранващата Дъ на Земята и предизвиква гнева й.

- Трупане на богатства и отказ да се помага на бедните, като се оставят да умрат от глад и студ. Тези блага принадлежат на Средната Хармония („Джунпин“), т.е. на човечеството, и служат за средство, чрез което проявяват щедростта си Небето и Земята. Те трябва да се държат в обращение, за да може всеки да има това, от което има нужда.

Прекъсващите това обращение и натрупващите онова, което не им принадлежи, са врагове на Хармонизираното Дихание на Небето и Земята.

- Да знаеш, че Небето притежава Дао и да презираш това Дао, да отказваш да го изучаваш за собствено спасение и придобиване на дълъг живот. Това се отнася и за презрителното отношение към тялото, завещано от предците. Такъв човек е лишен от Дао и е обречен да умре.

- Да знаеш, че е добре да упражняваш Де, но да не насочваш учението към добро, да правиш зло заради презрение към самия себе си. Това означава да въстанеш против Земята, която обича Дъ.

- Човек, на когото Небето е дало мускули и физическа сила, за да се изхранва и облича сам и който живее в празнота и паразитира върху богатите, извършва смъртен грях. Защото Небето и Земята произвеждат богатствата, необходими на човека, и следва той да черпи от тях според силите и потребностите си. А ако той не полага усилия и не може да получи каквото му трябва от другите, то той неизбежно ще стигне до кражба. Тогава той ще стане враг на Средната Хармония.

Въстанието на Жълтите кърпи било потушено през 184 г., но по същото време в Западен Китай действала друга подобна група, просъществувала много повече време — „Пътят на небесните учители“ („Тиеншъ Дао“). Тази религиозна секта основала собствена държава начело с „небесния учител“ Джан Лу, чиито чиновници били същевременно духовници. Последователите на „Пътя на небесните учители“ почитали също обожествения Лао Дзъ и смятали книгата му „Дао дъ дзин“ за свой каноничен текст.

Когато в началото на IV в. от север започнали нашествия на номадски племена, мнозина китайски аристократи избягали на юг и пренесли там религията на „небесните учители“. Тук, в околностите на съвременния Нанкин, те били посрещнати от лидерите на Юга, които от доста време се занимавали с алхимия и се покланяли на свои собствени богове. В резултат от взаимодействието им възниква даоизмът в сегашния му вид. Към края на IV в. някои духовници вече имали свои школи, били подробно разработени ритуалите, утвърдени каноничните книги на класически китайски език и десетки божества с

различна степен на могъщество. До каноничните текстове имали достъп единствено учителите и обучаваните от тях лица. Тези съчинения съдържали имената на божества и тайни молитви за низвеждане на божествената сила на звездите в тялото на адепта. Медитацията била неделима част от даоизма. Тя включвала установяване на много точна вътрешна топография, създадена по модел на „дворец“ (Даоистите виждали човешкия организъм като дворец на много нива или като алхимическа стълбичка, където протича трансформация на жизнената субстанция в „зародиш на безсмъртието“), в който даосът настанявал боговете си и където ги посещавал за поклонение и общуване.

Подготвяйки се за ритуала учителите трябвало да медитират и да избягват полови сношения, алкохола и някои видове храна. След няколкомесечна, а понякога и няколкогодишна подготовка телата им се зареждали с енергията на звездите, която те можели да препредават към земята чрез ритуални песнопения и движения.

Макар в „Дао дъ дзин“ непрекъснато се изтъква превъзходството на Небитието пред съществуването и Празнотата над пълнотата, не следва опростено да разглеждаме тези положения като отричане на живота. Напротив, висша цел на даоса е постигане на безсмъртие. Тази цел органично се вписва в сложната теория за икономия на тялото на Космоса.

Човешкото същество е одухотворено, както и Вселената, от изначално дихание, което се състои от Ин и Ян — женското и мъжкото начала, Земята и Небето. Феноменът на живота се отъждествява с това дихание, скрито във всяко жизнено проявление. Ако бъде пазено и подхранвано, човешкото същество може да постигне безсмъртие. Техническите похвати като тайдзи; ембрионалното дишане, включващо все по-продължително задържане на диханието както при вдишване, така и при издишване; „изкуството на спалнята“, чиято същност е блокиране на семенния канал с цел възпрепятстване на еякулацията, и други си поставяли за цел постигане на безсмъртие и във всички случаи енергията на адепта се разпределяла по такъв начин, че да запази или увеличи жизнения му ресурс.

Целта на даоската алхимия е в създаване на еликсир на безсмъртието. Във външна среда той присъства като някаква субстанция, която може да бъде погълната от организма; във

вътрешната алхимия („ней дан“), възникнала през епохата Тан (618–907), той представлява същия онзи вътрешен ресурс, който даосите се стремят да изкристализират, съхранят и умножат чрез описаните по-горе техники. С помощта на „ней дан“ златистият еликсир достига мозъка и оттам попада в устата. След като се преглътне, еликсирът става Свещен зародиш, който след шестмесечно развитие преобразява даоса в земен Безсмъртен. След девет години изпълнение на ритуалите формирането на Безсмъртния е завършено.

Класически трудове по вътрешна алхимия са сборниците „Дао Шу“ („Опората на Дао“, около 1140 г.) и „Сючън Шъшу“ („Десет писания за културата на съвършенството“, след 1200 г.).

През 1926 г. в Шанхай за пръв път е издаден даоисткият канон „Дао дзин“ — 1 120 тома.

---

[1] Тайпин = Върховна хармония (в смисъл и на социално равенство). ↑

Издание:

Дао притчи

Българска, първо издание

Съставител: Елица Тодорова, 2008

Редактор: Юлиан Антонов

Дизайн на корицата: Миглена Деянова

Компютърно оформление: Миглена Деянова

Формат 16/60/84

Обем 12 п.к.

ISBN 978-954-607-769-1

Издателска къща ЛИК, 2008

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.